

K34/79 A Mosehle

824(10)

(1)

1-40

1-128*

Set 824

1/40

K34/79 ⁽¹⁰⁾ 0 A. Moschle. NOV 1948

THE PIGWICK EXERCISE BOOK

ALL
TYPED

128 pages in all. (not typed)

Name _____
 Naam _____

Subject _____
 Or derwerp _____

Class _____ Date _____
 Klas _____ Datum _____

824⁽¹⁰⁾

pp. 1-128

rec. 11 Nov. 1948.

K34/79

From

A. S. Moschle

Tsatane School

P.O. Magnet Heights

via Lydenburg

A73/8/79 A.S. Moschle

4 exercise books.

Pedi custom in connection

with hunting and trapping

48 pp. 128 = 42 pp typed £ ³⁻¹⁵⁻⁰ ~~3-15-0~~

ind

£ 3-15-0

Xo tsoma le xo rēa Diphōōfōālō

Modiro wa xo tsoma xa se modiro
 wa batho kamoka (banna) ke modiro
 wa banna ba bangwe feila mo setšabeng
 ba o ba bitšwa ka xore ke: Masēlē
 ke xore: Batsumi le barei. Ōna modiro
 o ke leabēla xo ba bang. Ke xore xe
 motho ele ~~motsumi~~ a phela ka xo
 tsoma le xo rēa le bana ba xaxwe
 e tlatlle e e ba batsumi le barei
 ba diphōōfōālō e seko ka xo rutwa
 xoba ka xo xapeletšwa; eufya ele
 ka bo leabēla, byale ka xa seima
 seve: Ngwana tadi o bonwa ka
 merētō. Ke xore: ngwana monna
 wa motsumi le morei o tla bonwa
 ka xe ~~ka xaxwe~~ ele matsumi.
 Xona le leloko le leng le mo setšabe,
 modiro wa lōna e, exo e be xo phela
 ka xo tsoma diphōōfōālō le di batana
 byale ka leloko la ba Kxwall

Byale ka monna šo ke wa xa
 Kxwale leina ke: Mothwane Kxwale
 o mong ke Mafable mong ke Nkopodi
 Mong ke Makxwalepane mong ke Moxohlō
 kamoka banna ba ke ba xa Kxwale
 bona banna ba ke Masēlē batsumi
 le barei ba diphōōfōōlo. Xo kwala
 xone tatabo Mokxalabye Madimpu
 Kxwale e be ele lesēlē (Motsumi) le
 lexolo.

Le leng leloko le lexolo la masēlē
 mo sethōābeng sa ba mattala ke ba
 xa Thutse leoxana šele leina ke
Fowane Thutse le yena ke lesēlē xo
 kwala xone tatabo mahlwele Thutse
 e be ele lesēlē. Mo sethōābeng sa
 ba masemola xo kwala leloko la ba
Rampora xa e be ele bona masēlē
 ba phela ka dinama tša dibatana le
 tša diphōōfōōlō le mattalō a xo roka
mathebo a dibatana o be a rekwa xo
bona.

maina a diphoofoolo le dibatana tše
ba beng ba di tsoma šia.

- | | |
|---------------|---------------------|
| (A) Pitsi | (T) Sehlor-a |
| (b) Nare | (u) Khepane |
| (c) Kxakong | (v) Kxano |
| (d) Phala | (w) Tola |
| (e) Phalafala | (x) Matswitswanyane |
| (f) Phuthi | (y) Nako |
| (g) Phudufudu | (z) Thakadu |
| (h) Tlou | (A) Palomeetsi |
| (š) Thôlô | |
| (J) Kome | |
| (K) Phaxa | |
| (L) Motlakaro | |
| (M) Thuhu | |
| (N) Pela | |
| (o) Kwena | |
| (P) Thükäbye | |
| (Q) Thšipa | |
| (R) Hlôlô | |
| (S) mmutla | |

(H) Pitsi yona e be e tsonywa ka ba kala nama ya yona le ka bakala letlalo la yona, letlalo la pitsi le be le dirwa Phate ke xore: o alwa mo xo dulwaxo xo dulwa xodimo xa ona xaxolo e be ele sedulo sa maxosi le matona le bakxome baklanka le balata ba be ba sa dumelelwa xo ala mokxopa wa pitsi fase xe ba dula. Xe motsumi ese mokxomana xoba letona la kxosi o be a re xe a bolaille Pitsi a je nama a tsee letlalo la yona a le ise xo kxosi xo moja, xoba a ka le rekisa xo bakxomana le xo matona, tleko ya mokxopa wa pitsi e be ele vku ya sethole xoba pudi tse pedi tsa dithele xoba le ka rekwa ka lerumu le le lometaweng thekong xoba letsolo. Xape mokxopa wa pitsi o be o ratelwa xo dirwa mekxoro e walang ke baranna baxolo xe ba thabile ba bina.

(b) Nare yona e be e tsongwa ka bakala nama e bose ya yona, le ka bakala mokxopa (letlalo) wa yona letlalo la yona le be le rêtêra le raterxa ka bakala bothata bya lona ka lona xo be xo dirwa Dikôtsê le diêta tšã Mamphasane. Kotse ya nare e be e raterxa e tumišêra ka bothata bya letlalo la thôôfôôlô e xa xolo xa xo iwa pitlhabanong kôtsê ya nare e be e tumišêra xoba kêfô ya makxonthe ka xe ka bakala bothata bya yona e sa phulwe ka lerumu xoba letšolo xo mokxopa o wa yona o sêtsê o omeletšê. le diêta tša xo dirwa ko lona tšalô la nare xa di fêlê ka kele xa di onale ka kele. Babatši (Batsumi) ba dinare xe ba bolaiile nare ba be ba ija nama mokxopa wa yona ba o seta Dikôtsê le diêta. di rekiswa ka o seta Dikôtsê le diêta. di rekiswa ka Pudi, xoba kôtsê ya nare e be e rekwa ka Pudi, xoba ka dirato tšê Pêdi tšê tšê tšê mabêlê

(c) Kxokong yona e be e tsongwana e
 bolaiwa ka bakala nama ya yona le
 ka bakala lethalo la yona le ka bakala
 boditsi bya yona. Lethalo la yona
 le be le šoxiwa le dirwa kobō ya
 bošexo e e ba moxašwa. Moxašwa
 wa thalō la Kxokong o tumišexa ka
 boleta bya dīna xa o šuxilewe xa
 botse ke o borutho xa o tonye.
 Xape le boditsi bya yona ke bothōepi
 byo boxolo xa motho a foka dintšai
 ka byona le xa xole menyanya le
 dikōša xa binama ka byona le xo
 hlakela ka byona. Ka xona xa
 motsumi a bolaille Kxokong xoba
 nare o be a tšeya Betho eleng
 serope sa yona a iša mošate xo
 yo hexela kxōši. Xa ele pitšai yona
 xa e na sebexo sa nama xo kxōši
 sebexo ke lethalo le la yona xo išwa
 mošate. Mokxopa wa Kxokong xa o sešwa
 šuxiwa o rekšwa ka Pudi xa o šuxilewe
 o rekwa ka NKH. boditsi bo rekwa ka seroto

d Phala, yona e be e tsongwa
 e bolauwa ka bakala nama ya
 yona le ka bakala letlalo la yona
 letlalo la phala ka lona xo dirwa
 thetho ya basadi ba marosi le ba
 bakxomana le ba bahumi le ba bone
 batsumi xape ka lona xo dirwa le
 lethebo la xompeka ka matsatsi a
 mathabô. Xape ka lona letlalo la
 phala xo dirwa le Morephšwa;
Morephšwa xo nyakwa letlalo la
 phala e tona ya phalo le xe e ka ba
 la ya mohumanat le a šuviwa
 le thšelwa letsohu le phêpê (Motaxo)
 le hlatswiwa xabotse xo nyakwe mona
 wa xo tseba xo seba ditheho le xo
 di tuka ka bothakxa a e sepe a
 be a e rokele mebya e mebotse e
 mešwana ya tlalo la Rome xoba
 phuthi e aparwe molaleng e apese
 maxetla a motho e lepelele ka fa moraxo
 xoba ka lehlakoring la motho, xa e tlokwe
 letlako brali ka thetho yona e aparwa ke

banna tša le basadi ba maxosi le
 ba bakxoma mohlant wa mathabo a
 menyanya xoba a kaloxo ya dikoma
 le ka menyanya e meng e mexolo
 ya sethsaba byalo ka ya xo bewa
 xa kxosi bokoseng le mohlant xo
 binwaxo kosa e kxola ya Moropa
 xape le dinaka tša yona phale
 di be di bewa mafateng a a axele-
 tšexo sebesong sa mo xo dulang
 kxosi xo ora mollö le bothunya xo
 thäepišä fela fao eleng madula a
 kxosi. Mattala a a diphala a be
 a sa fiwe fela a be a sekwa xo
 bona batumi xa ele le le šuxilwen
 le rekwa ka nku xoba pu di tše
 pu di xoba ntlatla (seroto) tše 4
 tša mabêlê xa ele le le sa
 suxwang le rekwa ka seroto sa
 mabele xoba patsant ya ngwaxa o
 tee. Mehlang ya bo lehošo dilo di
 rekwang ka thäelete, mokxopa o o šuxilwang
 o rekwa ka Pöndö 5/ o sa suxwang
 o rekwa ka sešano sa maälen? 5/

(C) Phalafala e ratere ka' bakala rama
 le ka bakala letlalô la yona, xo dir e
 Phatê e alwang ke maxosi le batho
 ba bona mo morithing o ba hlwang
 xo ôna moxare xe ba iketlile ba
 swere mehlamu le xe xo sekwa
 melato mo khorong ya mosate ba elng
 matona a ~~hosi~~ le maxomana sa
 be ba tsebya ka xo bonwa xe ba
 adile mokxopa wa phalafala ba dutê
 mo xo yona xe kxosi yona e dutê
 xodimo xa phatê ya pitsi o adile
 yona. Matsumi xe ba baile
 phalafala o be a tšea nama elng
 seripe sa thōōfōlō e a e isa
 mosate kxosing xo ba sebêrō.
 Xape se se ratexang sa yona e be
 e le ka bakala Dinaka tšea yona
 tse di dirang naka ya phalafala elng
 e letewang mohleng wa mathaba a
 maxolo-xolo a menyanya e byata ka
 lenyalo la kxosi, xobaxo hlaxa xa kōma
 le xo aloxa xa yona. Xape yona

phalafala e na le molao o morolo
 mo sethšabeng wa xo se dumelile
 xo ka no letšwa ka bathatšō
 e na le tšwanelo ya xo letšwa
 e letšwa feela mo mošate xe xona
 le modiro o morolo o swanetseng
 sethšaba xo ka o dira; byall ka
 xa e na le tšwanelo ya xo lla e
 letšwa e tšōšō sethšaba sa banna
 xo tšwa dira ~~xo yantšwenj~~ xoba xa
 mohlomong xala katsi ya mollo motšē
 o e swa xoba motho a timetšē a
 swanetsē xo go nyakiwa, xoba
 mohlomong xo hweditšē motho
 ya a sa tšebeng ~~phalafala e~~
 a letšwa xo xoba batho xore mohlomong
~~mo xare~~ xa batho ba ba xobetsweng
 ke moletšō wa phalafala xo ka ba go a
 ka tšebang moku goi. Xape e se e
 letšwa xe mohlomong sebata se se xole
 byall ka nko ē xoba tau xoba tšhlahirwa
 se ka latšēla dirirwa tšā motho ka
 šakeng sa di bolaya sa ja tšeding e ka
 ba dipudi xoba diruku xoba mamane ka

824

K34/79 II

Xona mong wa tšona ya re re a fihla
 a hwetša thsenyexelo e ya lehu la
 diruiwa tša xaxwe a lebelediša
 xabotse ka xo nyaka tsebo ya xore ke
 se Bata mang ka xo nyaka dikxato
 tša sona xa e ka ba ke kxato tša
 Tau xoba tša Mkwē xomme gare
 re a lemoxile xore ke modiro wa
 sesengwe sa dibata tše kxolo a
 be a latiša kxato tše ka xo nyane
 a bona di leba sethohaweng xoba
 thabeng xona a akxofa xo ya mošate
 xo kxosi xo beba xore: Kxosi sebata
 sellê diruiwa tšoka, xoba se jetše
 kxomo yaka Namane! Xona
 Kxosi o tla laela motseta xo tšea
 Phalafala a namele thaba e e uka
 metšeng motse a letše a fela a
 hlaba mokxosi are: Iiu! Iiu!
 Sebata-kxomo banna, xona
 banna bohle ba motse ba tla tšea
 marumu le melamu le dikōtsê ba
 leba mošate. Xe banna bohle ka

bonthši ba khobokane mo mosate
 Xona kxosi ka noši o tla ema
 a tsebiša banna bohle aye:
 Sebata se lle namane ya kromo
 ya Michete xoba dihuswane (Pudi
 nku) tša mokete. Ka xona hle
 batho bešū thusang hlathelang le
 hlamoleng naxa meetlwa. Xona
 banna ba tla seba šaheng la yo
 a jetswenq' diruwa xe ba fihla
 ba tla nyaka marofa (dikxato) a
 sebata seo se lleng diruwa ba
 latiša xo fihla mo thapeng xoba
 sekhweng se sebata se tseneng
 xo yana (sona) xe ba hwetša xone
 sebata se xa se sa feta thaba
 eo xoba sekxwa seo ka xo
 lebelela dikxato (marofa) tša sona
 Xona ba tla nyaka ka tšišo mo
 Maweng a thaba eo se mo sethokweng
 xo fihla ba se bona xe ba se
 bone ba tla lwa naso xo fihla
 ba se bolaya. xe ba se bolaiile
 xa ele tšū thaba nkwe ba tla tle

tswirya ba lahla nama e ya
 yona ka xe tau le nkwe nama ya
 tšona e sa lewe xo tla no re
 feela ba eleng dingaka ba tšea
 dithō tse ba tsebang xore ka tšona
 ba dira dihlare le dipheko, byale
 ka makhura a tau xoba a nkwe
 le masapo a ~~yang~~ a a tsebyang
 ke tšona dingaka xore ke dipheko
 xa e le letlalo lona le rualelwa
 mošate ka morobo o motona
 le ka dikati tse kxolo phalapala e
 fela e lla e hantlolapa le leparapatla
 xe xo fihlwa xae basadi ba xabla-
 netša banna ka mekxolokwane le
 ka direto xona letlalo le išwa
 mošate ke la kxosi. Xa sebata
 seo se bolailwe monna gola a
 fetaweng (a bolaitšeweng) diruiwa o
 tla tla tšea Phōōkō xoba kxapa
 mo sakeny la xaxwe a go leboxa
 kxosi xe a homotše naxa meetlwa.
 xoba a bolela le mošadi wa xaxwe ka
 kwano xwa ašwiwa byalwa bso ho

nthš'i bya xo leboxa Kxosi. Kxosi
 le yena o tla butšiša mo banneng
 ba ba tšwang polaong ya sebata se
 yo eleng moxale yo a thomeleng xo
 hlaba sebata seo ka lerumu le yo
 a mo latetseng. Bona bas ba leboxa
 ke Kxosi ka diruwa wa mathomo o
 fiwa ke Kxosi Ntšane ya sethōle
 yo a mo latetseng o bitšwa moawedi
 yena o fiwa ke Kxosi diruwa tše
 pedi xoba nku ya tswetš'i le xe e
 ka ba pedi tše. mē (4).

Xa e ka ba sebata seo molaleng
 ya sona se xobaditš'e e mong xoba
 ba bang ba xobaditš'wa bas ba alogya
 ke dingaka tša Kxosi ka tselo ya
 xaxwe. Xe sebata seo se ka
 bolaya e mong xa a xwalelwe xae
 xo bolokwa o tla bolokwa xona
 moo ba bolaileng sebata, Pexō
 xo ba bo mahu e išwa ke Kxosi
 le diaparo tša bohlokoledi di nyakwa
 ke Kxosi le moha ba feditš'e lebaka

la bohloboxadi ba tla nyakelwa

(tša xo bolwa) ke yena kxoshi

Le batho ba e seng dikxoshi xe ba rata xoba le
phalafala malapeng xoba metseng ya bona ba be
ba tša kxome ba loba kxoshi ba kxopela tumellelo xe
rata a dumeli xe a sa rate a xane

Phuthi yona e be e tsonywa ka
bakala namia ya yona le ka bakala
letlalo la yona xo dirwa ditheho tša
basadi matlalo a mabedi a phuthi
xe a kokaxantšwe a be a dira
thetho ya mosadi o tee, thetho ya
phuthi e be e tumisera ka bakala
batse bya yona e sero ka bothata
bya yona, ka se batho kamoka ba
ba beng ba tšaba xo dira thetho ya
phuthi xona le ba e beng ele batsebi
le di thakxa tša xo e šoxa le xo etlola
letlōkō la yona le le botsana le le
se senyane le xo e šexa le xo roka
xona le thakxa tša xo dira thetho ya

Phuthi byalo ka monna šo ke
makotanyane Ramaube. Le dinaka tša
yona di be di dirwa Nakana tša xo letšwa
ke masobolo mo dikoteng tša bona nakana
eo e bitšwa Mokudietane.

(P) Phudufudu yona e be e tsonywa ka bakala nama le ka bakale letlalô la yona le le thata le le botse letlalo la yona le tumišexa xaxolo mo lekhresweng la banna le bakxalabyê. Lesoboro le a ila xo ka tšwala kxeswa la Phudufudu le tšwala ~~ke~~ banna tia le masoxana le bakxalabyê. Letlalô la yona le lona la Phuthi a be a rekwa xo bona batsumi theko ya lona ke seroto sa mabêlê mehleng ya bo leqho theko ke 5% mašelang a sehloho mehleng ya kxale theko e be e seroto samabele xo tee le lona la Phuthi, Xabe le dinak tša yona di be di ratwa kudu ke diogaka o dira dipheko tše di apaweng mehleng le xo thêle diklare tše xo alapa tše šitšweng.

Lona letlalô la Phudufudu le Phuthi a tumišexa kudu mo xo rokaxanyeng ~~20~~ mabya a xo tšema dikxomo le xo dieng xa maralana a xo ~~le~~ hunela dieta

(H) Tlou. Phōōfōlo é e be e reiwa
 ka mereō, byalo ka Pitsi le
 Nare le Kxokong batsumi babe
 ba di bolaya ka xo di tanya ka
 Mereō monna o be a dira
 matsēma a mabyalwa a laletše
 baxwera ba xaxwe xo mo thusa
 xo epa moreō. O be a re kwa
 šokeng mo a tsebang xore. xo Phela
 diphoōfōlo tše byalo ka Tlou le
 pitsi le nare le Kxokong a epa
 molete o moxalo wa rēkudihū o
 kxatō tša ōna bophaphathi e ka
 bang mohlomong naō tše 10 xoba
 tše 9 (10ft or 9ft) a epe xo iša fase
 e ~~ke~~ modiro o e ka bang wa
 matsātši a 14 a dira tsātši le leng
 le le leng botelele bya ōna xo ya
 fase e ka ba kxato tše 8 xoba 9
 (8ft or 9ft) xe a feditse xo epa a nyake
 phata tša mosēšēlē a di hlokola

dintlha tšé boxalle ka bonthōsi a
 di epela ka mo xare xa molite mo
 xodimo xa molite a tswalala ka
 mahlaka-noka a masesenyane a apeta
 ka byang a lekeplanya xabotse le
 lefase xore batho ba se welle o be a
 dira lexorama le le nyane la madisa
 a meetlwa a tšemošo ya motho xore a
 lemoxe fa xore xo na le morešo. xe
 a dirile byalo o be a tloxa a e ya
 xal xore mo bošexong xe phōōfōlō
 tšé byalo ka tlou kxokong nare xe
 e ka xata fao e phamele e welle
 xa e wela kua fase e hwetše tāna
 phata tšeo di hlokotšweng tša dintlha
 di bitšwang xore ke diklofi di
 hlabe phōōfōlō mo dimpeng le
 mo mahwafeng le mo sefexeng xo
 hlaba pelo xona phoofolo e a
 hwa bosasa xe matsumi a tsoxela
 xo hlōlōla miero o tla hwetša xo
 wetse e nqwe ya di Phōōfōlō

Xaxolo mereo batsumi ba be ba e
 epa mo mebileng ya diphoofoolo ya
 xe di e ya nokeng xarwa meetei
 Ke mo batsumi le barei ba beng ba
 tuisa xo epa mereo. Mo moreong xo
 be xo sa wele phofoolo tse xolo fola
 le tse nyane di be di wela di tangngwa
 byale ka Phuthi Phala Phudifudu a
 dithoali. mo maseareng xore diruwa
 di se wele ba be ba e leta le xo
 e bula e dule e ahlangile e sa
 tswallewa le xo e tlela ka
 Madisa xomme ere tošexo ba e
 tswalele xabotse ka mokwawa wa
 xo reya. Xe morei a ka hwetsa mo
 moreong wa xaxwe a tantse Tlou xo
 a be a thaba xaxolo ka xo tšeba xore
 clinama e tlo ba tše nthi-nthi
 Tlou xaxolo ba be a e rata ka bakala
 nama ya yona xo ija. Letlalo la
 yona xa lena mohola. se se beng se
 ratexu xape mo xo yona le meeno a
 yona (rusks) ka ona xo be xo dawa

dikxatla tša dithipa le dipheko le
 dikxatla tša thipa tša basadi tša xo
 rema mahlaku. monna ye a ka
 tanya tlou o be a bitša bohle bale
 ba mothusitšeng ~~ke~~ xo epa moreo
 a tle a bafedimama xape ka retlou
 e le selo se sexolo o be a bitša
 banna ba xabo ba khōrō xo tla xo
 mothusa xo tswiya le xo e ntsā mo
 moreng. Xape o be a ipexa mošate
 xo kxosi xone: ke tantse tlou ka
 moreo. Xomma a tše serope sa
 yona a iše mošate xo kxosi xoba
 sebēxō.

Xape tlou e be e bolawa ke batsumi
 ka xo laletsana seng sa bona ba
 dire masolo a bona batsumi ka
 nošiba dire masolo a xo bolaya
 ditlou ka xo e tsona ka marumu
 le ka xo e rema mesifa ya maoto
 ka dilepe ka xe tlou ka bokolo bya
 yona e sa kxone xo retoloxa ka byakō xape
 e sena le lebelō'ea xo kxanyesā.

- (9) Thölö. yona e be e bolaiwa ka
 Manô a xo e reya ka menea
 Xape ka xa ele Phöôföölô ya xa
 rata xo ja mabêlê mo masëmong
 a batho e be e neiwa ka tšona
 dihlofi. Mong wa thšemo o be
 are xe a bona xore o felwa
 mabele a xaxwe ke dithölö o be
 a tielela thšemo ya xaxwe ka
 madixa a dire lexora le lexora
 le le tiling. xona ditholo ka xe
 ele Phöôföölô tša xo rata xo ja
 mabêlê di tla barêla le lexora le
 la thšemo xa di hwetša mo nkexo
 xo a behexa xo nyatšexaxo xona
 di tla taboxa xona tša taboxela ka
 mo thšemong xo ja mabele ka xona
 e tla re bosasa xe mong wa thšemo
 a etla a hwetša xore dithölö di be
 di lefa ka xo bona mabêlê xe a llwê
 o tša ya kua lexoreng xo lebelela
 mehlala ya tšona mo di thšetšexo xe

a e bone xore du thela fa, o tla
 ya xo nyaka diphata tša mohlare wa
 Mosêšele a di hlokola duntla
 tše boxale a di fêfa a di kôkôtêla
 fase ka mo teng xa lexora mo
 mehlala ya dipôôfôôlô e bonalaxo
 xona xore e tla e re re e taboxa
 lexora e taboxêlê xodimo xa tšona
 di e hlabe dampa tše xo tšwelelo
 ka teng xo phula mala le moxo du
 xona fao ke xo xobala xa yona
 le xo hwa. Xoba xe a sa dire tšona
 diphata tša dipôôfôôlô tla epa
 moletê wa mosêšele fao xo bonalaxo
 mehlala ya tšona re di taboxela
 mo thêmonq. Xape batsumi ba be
 ba bolaya dihôlô ka xo di talêla
 mo matsiboxong a di nwanq meetse
 xo ona ba be ba axa mešasâ ya
 xo ithširetsâ ka yona mo matsiboxong
 xo bapela le lekoriba le la noka
 mo letšiboxong ba swere lesumu xoba
 letšolo xona motsumi o tla batalala mo

xe lona a thaditšē xo tla xa Thōlō
 xoba Nare xoba Pitsi xoba Kokong
 e tlare xe ere: ke a feta a e taboxela
 ka leunuu xo e hlaba mo lehlakoring
 xoba mo mpeng, le xe e ka thōšāg
 feela ele xore e tlabilwe thlabelong
 xoba mpeng xo motsumi o tla e
 lata mohella ka xo tšama a sebēla
 madi mo fase xo fihla mo a tla e
 hwetšang e wile xona fao o tla hake
 xo e tswiya Thōlō e ratexa ka
 bakala Nama e bose ya yona xe
 motsumi a bolaili thōlō o isa
 sebexō sa leta kwa mošate košing
 lethalo la yona le ratexa xaxolo ka
 bakala xo dirwa ditšala (marala)
 dinata tša yona di dirwa Leparapatla
 ke xore naka e byalo ka thalapala e
 letšwang xe xo binwa dikošā tša
 mašoboro xoba tša mephatō yona
 xa e ilešwe xo letšwa e ka letšwa
 papading epe le epe ya xe xo binwa
 ka lethabo.

(J) Kome Phōfāblō e e swana le
 phuthi le ka leimo e lekana le
 yona le ka dibopexo tšohle, kome
 ya pholo e na le dinaka tšē pedi
 byalo ka phuthi ya pholo ya tšadi
 ke se tšupya le Phuthi ya tšadi e
 byalo di fapana feela ka mmala
 wa letlalo ka boya, Phuthi ke e
 tšehla boya bya yona ke byo bo
 boleta bya kome ke byo bothata ke
 dithlōkwa le ka le yona mmala
 e e tšehla. Kome e e tšongwa
 ke patsumi ka bakala nama ya
 yona e bose-bose ho feta Phuthi le
 Phudufudhi. Xape e e tšongwa le
 ka bakala letlalo la yona le le boleta-leta
 letlalo la yona le ratexa xaxala mo xo
 dirweng xa lekheswa la banna-tia
 le bakhalabye, xape le ratexa le mo xo
 dirweng xa marala a xo rokaxanya
 marala a xo tlema dikxomo xe mohlomong
 a kxaxill xape a ratexa le mo xo dirweng
 xa maralana a xo tlema dieta le xo rokela

mebya ya r dithetho le dintepa tša
 basadi xe ba thšwara ma thekeng
 kome yona e tsongwa mo ditlabeng
 xa se phōōfōōlō ya xo dula melaleng
 le ditshoxweng ke thōōfōōlō ya xo
 phela ditlabeng tšē nang le mafika
 a maxolo; batšurhi ba be ba e
 tsoma mo ditlabeng ka xo e bolaya
 ka melamu le ka xo e betša ka
 matsolo le ka dimpaga le ka xo e rēya
 ka melaba le ka dixōlē. xape
 kome e be e ratšwa xaxolo ka xobane
 xo na le ditšō tšē ding tša yona tšē
 diratang ke dingaga byalo ka jōhō
 bya yona dingaga di ba rata kudubane
 ke sehlare sa xo alafa motho xe a
 hlakane hlōxō (Lexafa) le ~~ka~~ marapo
 a ~~ya~~ a nyakexa mo diphekong le
 sebudula sa yona ke sehlare sa
 bolwetsi bya motho xe a baba ke
 mohlapoloxo a sa kxone xo hlapoloxa ke
 thšwanelo a apēlwa sebudula sa
 kome a nwe morō wa sona le xo seja
 xoba xe motho a rata mo dilaong e sētšē

ele e moralo a tsoamelwa sebudula
 sa home a tlemelwe zona mo
 sethekeng xo ba pheto ka mehla xa a
 e ya xo robala a swanetša tloa ka
 makhura a home ke yona kalafa ya
 xarwe; le bōya bya yona ke sadere
 sa moradi xe a baba ke letsweli o
 oretšwa tšusi wa bōya bya home
 xo nyakwa lekopelwana moxona xo
 rohelwa maxala a mollo mo maxaleng
 xo bewa bōya bya home xe muši
 o tupa xo oretšwa letsweli le babeng
 xo byalo le xo pudi nxomo, rhu, xe
 di ka baba ke mokaka di oretšwa
 muši wa bōya bya home, xona xe
 mokaka o be o ruruxile ka xo no
 baba o a phohlila o bole xa e ka
 xoba ke sekutu xona se a Palaxa
 se tšwe thšila ya maladu se bole
 ka bakala yona kalafa ya bōya
 bya home

(K) Phaxa ke sebatana se beyalo ka
 katsekatse le bopo la yona eupa ka
 boxolo e feta katse-katse. monala
 wa yona ke e tilu e phela mo dithep
 tše di nang le dihlaheng tša dithehwa
 xa se sebatana sa xo rata xo
 phela maphiking a marolo e rata
 hodu xo phela dihlaheng tša dithehwa
 bosinyi bya yona mo bathong ke
 xo ja dikxoso. Batsumi ba be ba
 e tsoma ka bakala letlalo la yona
 xe ba e boldile ba a buwa
 xabatsa ba lota letlalo le la yona
 lona le ratana hodu xo direng xa
 lekheswa la masōboro. xa lešōšō
 le tšwele kheswa la shaxa o be
 a duma a duma ke a mang masōboro
 lekheswa la yona le be le na le banna
 ba dithehwa tša xo le soxa le xo le
 sexa xabatsa bya ka monna so ke
 badimo seasala yona ke sethehwa
 sa xo tšeba xo soxa le xo sexa
 makheswa le mapeša a masōboro

ka ntle le xo dira lehxerwa e dirwa
 lepeša la masoboro, mosela wa yona o
 dira seala sa masoboro. xa ele
 nama ya yona le yona e a lewa e
 lewa ke bona masoboro le basimane
 nama ya yona xa e a peiwe ka
 pitša eupa e a simelwa mo
 mollong wa banna wa kxorong,
 xa e simelwe lapeng. xo a ila
 Batumi ba be ba e tana mo
 ditshokxweng ka melamu le kamurumu
 le ka dimpya eupa e rata xo ka
 swarwa ke mpya tše boxale xobane
 e a etwela mpya xa e se yona-yona
 e ka se e sware. e swarwa ke
 mpya tše boxale le ka mešō ba
 be ba e tanya. sa yona xa se sebatš
 sa xo atiša xo sepela moxare. motho
 a ka no e wela e sepela moxare xa
 ele xo atiša e sepela bošexo. mohlomong
 ka xo utswa di kxoxo moxare e ka
 bonwa eupa marepelo a yona le fufsing
 xe bako ba robatše

xape e be e theima le ka sexôli (sexu-
 di) sexôli (sexuxudi) sa xo reya phaxe
 le monutla le phukukyê se be se otlwa
 ka lesika la kxomo/xoba budi xoba
 nku le xa e ka ba la Phôôfôôlo e ngwe
 e nang le lesika byato ka nare, Thôlo
 kxokong bokoto bya sexôli bo lekang
 war ka moxana wa xo tshela kxoma
 xoba molaba wa xo tanya diputhi le
 diphudufudu le phala. xobe xo sa dirwa
 ka do ôhlwa lenti le leokana xoba
 mmotša xoba mošwana, xo boifša
 xore phaka e ka ripo ka mênô.
 Eupya xa ele molaba wa xo tanya phuta
 phala phudufudu ôna o ohlwa ka dinti
 tša leokana le mmotša le mošwana le
 xa e ka ba tša lesika-nokana. le seole
 sa xa di reya se dirwa ka tšona dinti
 tša mehlare. e.o. xe di khumilwe
 tša sôhlwa xabotse tša ohlwa
 ka thswanelo.

(L) Mottakarô ke sebatana se se lekhanang le katsekatse le leemo la sona le kaka yona katsekatse. e phela mo ditshoxweng e phela ka xo ja marotto le dinonyana tše byalo ka kxaka kwale le tše ding, e phela ka nama ya tše ding di pho-ô-fô-lô tše e ka hwetsang di hwile tše e kxonang xo di bolaya ka nozi e a e polaela ka xo di lalêla dinonyana tše byalo ka bo kxaka kwale mošwelešwele tšona xaxolo e di kama mo di-xoleng tša tšona xe di seetše mae di alama le xe e ka ba xo di bolaya ka xo di tsoxela ka xo di lalêla mo mebileng ya tšona xo di sephela mo ditshoxweng di sêla dijo xoba mehlareng e di robalang xe yona ka xe e kxona xo namela mehlare le xona e sêla dijo tša yona wê-xo moxexare e hlwa e robetše. phelo bya yona bo byalo ka bya phaxa. eupya yona xaxolo e phela le ~~ka~~ kamo melateng le diolong

xa xolo matsibeng a ditola le a thakadu
 matala a mahlomong tala tsu nthse xola
 thakadu di khuruxilexo. Batsumi ba
 be ba e tsoma ka bakala letlalo la
 yona le le botse letlalo le le be le
 dira lethebo ka ~~tsame~~ tsame baruki ba
 tsenya lone mo mathebong a ba a
 rokanq xaxolo mathebong a marena
 e na le mmala a botse e dira
 makhakwone a mabotse lethebong
 le lethebo xa lena le mefela wa
 metlakaro le be le na le thebo rwa
 le rekwa ka kxona ya tswetši e
~~le~~ letlalo la metlakaro le tsenqwa
 lethebong la ~~dirwa~~ dirwa ka matlalō a
 dipela xoba thsipa le a Phuhnye
 le ~~melwa~~ melwa fao ka bakala bothakxo
 feela thebō le nang le mekhwaela
 ya metlakaro le bona feela xo batho
 ba eleng Marena le bahumi.
 Batsumi ba bolaya sebatana seo ka
 melamu le matsolo le ka dimpya. le xo
 se reya ka Difu tsā matlapa mo sefung

ba jeletša ka nama ya se seng
 le se seng le re e ka ba ka diruwa
 tsā mae a kxoxo. Diruwe/ke mae a
 a bodileng a kxoxo a a ileng a sala
 sexoleng mohleng kxoxo e phaphasā a
 sala ka xobane xo ona xa xwa tēwa
 mantswiana ~~ka bakala~~ xo tōla.
 Xape le ~~msela~~ wa mottlakara o diruwa
 seala sa xo lewa mo hloxong tsā
 banna le basadi mohleng ba binang
 kosā ya lethabo mo motseng.
 Nama ya mottlakara xa e lewa ke
 batho kamoka e lewa ke banna ba
 bang ka xo rata xo bona. Xaxola e
 lewa ke basimanyana, banna ba ba
 simelēla yona mo mohleng wa
 kxoxong xomme xa e budule e abela
 basimanyana ba badiši. Xa e apeine
 ka pitsā e a simelwa.

Thuku. ke Phôôfôlo e byalo ka
 mpya le leima la yona le lebôpô la
 yona e byalo ka mpya. e xata le a
 marofa byalo ka mpya. Xomane le
 yona e be e tsonywa ka xo reiwa ka
 dixôle le xo tanywa ka merelo. se
 e beng e xatexa xaxolo ka bakala
 sona ke letlalo la yona. Letlalo la
 yona le ratwa xaxolo ke dingaka xo
 dira kefa ka sona ka xa ele se
 xaxolo dingaka di tsebyang xaxolo
 ka sona. Xa monna a rwele kefa
 ya Tinku a sehele ka yona a e
 rwele o be a tsebya xa ele ngaka
 motho yo e seng ngaka xa a rwele
 kefa e dirilweng ka thalô la Thuku
 Xape letlalo la yona le be le dira
 thari ya ngwana yo mmaxwe a
 phelang a hwelwa ke bana xoba a
 seenya (a folotsä) Bana bao ba batšweng
 xore ke ngwana-ngwakô yo a se
 swarweng ke batho bohle xoba thari ya
 ngwana yo a tswetsweng ka thudô a

Dihlare le yena o belexwa ka thavi e
 dirilweng ka Makopa wa tlalo la tshu
 le mosela wa yona o be o dirwa
 lekola la xo rwalwa ke tšona dingak
 Letlalo le la tshu le be le šoxwa
 xabotse xomme ka lesxilwe xo
 nyakwe sehakxa sa xo tseba xo
 ševa le xo roka kefa ka lešika a
 e seve ka xo Okanya mong wa yona
 xabotse mahlong. Xaxolo thakxa
 tša xo e roka le xo e seve ke bona
 banna ba e beng thakxa tša xo ševa
 le xo roka theho tša basadi le makreswa
 o mašoboro le ditlalo tša dialoxa tša
 bašimane xe ba e tšwa lepollong
 Letšeswa la mošimane la xo alore
 Komeng le bitšwa thalaba. Ditlak
 tše byalo tša baruki ke bo lepala
Monampane Makotanyane Ramaube
 Sekwati Tswaledi ke bona thakxa
 tša xo tseba xo roka. le xo ševa.
 Batsumi ba be ba rekisa matlalo a
 xo tšona dingake theko e le Pudi xole

letsolo le xa e kaba ntlatla (seroto) sa
 mabelle xoba xo le dirêla ka xo episa
 Matsumi Morô. xa ele nama ya
 yona e fo apellwa bana ba ba ka
 ratang xo ija xa e tumišere xaxolo
 yona thuhye e phela mo mašoping le
 ditsoke xweng le ditshabeng tša ditsoke
 e dula mo meteng e metula ya
 ditshakadu le diolong ke mo ba rei
 ba e xeyang nthse ka dixôli yona
 ka noši xa e kxone xo itirela molete
 wa bodulo bja yona le xa e hlatsša (xo
 tswala) e hlatsšša ma matsšheng a di
 thakadu e amiša byalo ka mpya le
 bana ba yona ba byalo ka ba mpya e
 ka hlatsša ba 5 xo fihlêla ba 8.
 e phela ka xo ja dinamama tša
 Diphôôfotswana tše dingwe. le
 ka xo ja dinamama tša tše dingwe
 diphôôfôôls tše e ka di hwetsang di
 huile le xa e ka ba dirniwa. Nku, Pudi
 Kxomo. le tše byalo. e kxona xo dupa ka nko.

(N) Pela yona ke phōōfōtswana e phelang
 mo ditshabeng tšē di nang le mafesha
 a marolo a nang le mawa. E, phela
 ka xo fula matlakale a mehlare yano
 thabeng. e byala ka Moloxa Mokwa-
Kxwatha. Majabela, le e meng mehlare
 e e sa thšunsieng ke phefo e nang
 xo ba e ~~metala~~ ka lebaka la ngwana
 Kamoka. Mehlare eo e hola pela
 bakeng sa xo nwa meetsi ka xe e se
 thōōfōōlō ya xo kxona xo oloxa thabeng
 xo ya nokeng le byala ka Kome e nwa
 meetsi feeli lebakeng la lehlapula xe
 pula e neele metsi le mo matlapeng
 a malwala mo thabeng xe metsi a
 xopile ka e na taba e fo phela.
 Yona batsumi ba e tsoma kxona
 mo ditshabeng ka dimpya le ka
 matsolo le xo e reya ka dixōlē
 le ka difu mo difung ba jeletšā
 ka maxaba a dihlare le marōtsē.
 Pela e tumišexa xaxolo ka letlalō la yone

xo dira lethêbô. Lethêbô lo dipela ~~xaxolo~~
 xo tumišexa la matlalô a dipela
 tšê di balailweng lebakeng la
 Marexa le la selemo ka xobane
 tšona boya bya tšona xa bo hlobere
 bo a tša mo matlalông xe mošoni a
 šoxa xa bo hlobere. Cupya matlalô
 a dipela tšê di balailweng lebakeng
 la lehlabula xa a tumišexe xaxolo
 ka xobane boya bya yona bo a
 hlobere xa bo tšika xe e balailwe
 lebakeng la lehlabula mola dipela
 di sola ka xe di eja matlakala
 a mafsa a dihlare a sa tšwang
 xo hloxa. Xape e le lebaka la tšona
 la xo duša le xo tswala xomme
 ka lona lebaka le mokxopa wa pela
 xa o tumišexe mo basuring ka bakala
 xa hlobere xa boya mo mekxopeng
 ka xe di balailwe lebakeng la xe di
 duša, di tswala, di sola boya,

Kethebo la dipela le e ka bang
 kobo ya xo rōbala ya motho o tee
 xoba la xo thšepa xoba la bakxalaby
 la xo ōra molla kxorong, le lekana
 ke mehxopana ya dipela e 40. xe
 e šuxilwe sabats. Mehxopa e
 e šoxiwa ~~šoxilwe~~, xa e šoxilwe
 e budule e a sētwa xo ripya
 dintla tšē tšā maotwana le matsoo
 ana, tšā/lahtwa xwa šala sebele-
 bejana se sa koxopa. moraximoruk
 xnyaka le šika la kxomo xoba Pudi
 xoba nku, a dira ditsola tšaxo
 roka xe a feditšē xi di ōhla a
 di rokela Molala-thšikeng. Molala-
 thšika, ke sekhwana se xo lotwang
 ditsola tšā xo roka le dithšwana mo
 xo sona, o dirwa ka thutse xoba
 ka letlalo la mosela wa kxomo
 le le bitšwang moxatla. xa
 ditsola di fedilo šhewa xona moruki
 o thona xo roka, o tšā mehxopana e
 e šuxilwenš o a e hloxanya

824

K34/79

39

o dira mohlwala. Mohlwala o
 dirwa ka mekhoba ya dipela tše
 5 xoba tše 4 xe di shakilwe di
shakilwe ka xo hlomaxana. xona
 moruki o tla dira mehlwala e 8
 xoba e 7. xa a feditše xo e dira
 o tla thoma xape modiro wa xo roka
 mehlwala e, ka xo e bapetsa a
 dira bophaphathi. xe a feditše xo e
 roka o tla le robatsa phokeng xoba
 a le robatsa a le Pupeditše ka morole
 wa dikxomo xoba ka moroko wa
 byalwa xone le ballwe e be le le
 bošidi xe le boetswe o tla nyaka
 meetlwa ya mohlare wa sephatho
 a le bapola ka yona xone le ngangere
 xabotse botelile le bophaphathi. xa le
 feditše matsatsi a 2 xoba a 3 xona
 le ka bapollwa la aparwa xoba la
 bapatswa la rekwa. Theko ya lona
 ke namane ya Pholwana ya nyaka e 2 xoba e 3
 xa e le le xovo le le sekamang ~~so~~ aparwa ke
 batho ba 2 xe ba robetsa le rekwa ka namane,

P.T.O.

K34/79

(0) Kwena. ke sebata se se dulaxo
 meitseng xaxolo madibeng anoka
 tše kxolo le tše kxolwanyane byalo
 ka noka tše byale ka Lepelle
 Tubatse, Motsehlabye, Moletse
 Ngarutsi Lepellane Nkumpi le tše
 dingwe, ~~sebatana~~ se Kwena nama
 ya yona xa e lewe, lexona xa se
 batsumi kamoka ba ba beng ba
 e tsoma, e tsongwa feela ke
 batsumi ba eleng dingaka bana
 ba e tsoma ka bakala dithe tše
 ding tša eona tse eleng dihlare
 byalo ka letlalo la mpa ya yona
 ke sehlare sa xo alafa mosadi
 xa e moima o alafiwa ka
 letlalo la mpa ya Kwena, ke eKare
 mola e moima a fele o loma ke
 ka teng mala a xaxwe a e ba a
 bohloko, x2 nošwe sehlare, o
 nyakelwa feela seribana sa letlalo

pitsareng sa hlatlexwa mollong
sa bidiswa, xomme mosadi yowa
moina a thswenywang ke ka teng
a fele a e nwa meetse a a bidileng
a na le letlalwana le la kwena.

xona teng e lomang ya mosadi
yo e tla fola sehlare sona seo
se bitzwa Thibexa

Xape le ka bolokō bya eona xo
alajwa diruiwa xa di duša
xone di tle di sehl tša folotsā
le xo xanelā mehlana, Boloko
bya yona bo a tšewa bothselwa
lenakeng la kōmo bo hlakanywa
le meetse xomme mong xoba
mo dišī o tla fele a lebelela e
ngwe le e ngwe ya diruiwa e 2
e bonang xone ea duša a enošā
meetse a leng lenakeng a hlaka-
neng le bolokō bya kwena
xona diruiwa di tla thibexa
pholotsō le xo xanelā mehlana
Bolokō byo bya yona xo ratexa byo bo
vzelexo ke yona ka nošī byona bo

nyakiwa mo tikoloxong ya madiba a
 a tsebyang xone a duca dikwena
 xa xo nyakere byo ba nthšiwaxo ke
 motho mo mpeng ya yona ka inoraxo
 xa xa e boirilwe.

Le jōkō bya yona bo dirwa
 sehlare sa xa xafa batho baba
 hiakanexo diploxo ke xone. Maxafa
 byona bo a tšewa bo thšellwa
 ixapaneng bya lotwa xona e
 tlare moheang ngaka e ka bile
 tšwang xo afa molwetš'i wa
 sexafa a tšea byona jōkō bya
 kwena a fabe a tšea molwetš'i
 yo ka makhuna a yona a hlakane
 le jōkō byo xo jhisa a bona
 sexafa le e ba kaone.

Batsumi ba yona ba be ba ilka
 xo e reya ka dixōlē tšū marai
 ba jcietsa ka cinema tšā dibatam
 le diphōf-tswana tšē ba ka di
 bolayang di -sa iweng nama, xe
 di vovivini byaile ka-keabo, thwene
 mukulwe le tšē dirivwe.

Xape ba be ba e veyo li ka
 tšona dinama tše byalo xa di
 thšetšwe mefolô. Xape e be e laleniwa
 mo madibeng li mo mokeng e
 laleniwa ka ~~xa~~ xo betšwa ka melamu
 le matsolo. Xape kwena e se e
 bolaiwa ka bakala bosinyi bya
 yona, ka xe ele phofoolo ya xo
 phela ka xo ja dinama xomme e
 dula meetsing mo dinokeng e
 phela e belatšä se xo nyamiša
 batho ka xo ba bolaiša diruiwa
 xo dija mo dinokeng tše e pheleng
 xo tšona. Xona e lalēla dipudi
 le dinku mo matsibuxong a di nwa
 meetsi mo xo ōna xomme e di
 sware e di bolai ka xo di xoxela
 mo meetsing e di bolai ka xo di
 bitiša meetsi se ka xo di loma ka
 miēnō a yona, va yona xa e kxone
 xa jēla se e se bolaileng mo
 meetsing xe se e se xoxetšeng
 meetsing e bona xore si huile e se
 xoxela ntlē mo lesābasāben? xa - se

jela xona xa e hošē e tla se
 fatela mo lesābasāheng xore e tse e
 re ka lebaka le e swereng ke tšala
 e bowe xape e jē. Ka xona xe e
 thupile seruiwa jodi xoba vlu
 mong wa seruiwa se o tla nyaka
 mo lesābasāheng le le mo kxanpsi le
 bodiba byae dutang xe byona
 xomme xe a ka hwetša xore?
 Kwena e epitšē nama ea serui-
 wa se se mo lahlešetšeng mo!
 Xona o tla nyaka mefola e
 belayang byae ka maphi a mohlare
 wa seaxalaxala xoba mohlare o
 bitwang mokuma mala a thšē
 mo nameng e ya se se bolailwang
 ke Kwena e se cien? e šadišitšeng
 xore ka lebaka le e bowang xo ja
 e je e hwe xoba xo ka e veyā
 ka dixole tšā maraia a melaba
 meheng ya bo tšono e reuwa ka
 dixole tšā metatō. Ke se Kwena
 e beng e tšomiwa vona e boaiwa
 na se se cinawa ia diruiwa tšā bathon

(P) Phukubye ke phoofolo e benz e tsonya
 ka bakala letlalô la yona xo dirwa
 lethêbô le dikefa tsô marena le
 makxomana. xa e tsonwe ka bakala
 nama ya yona! Nama ya yona xa e
 lewe mchiomong batsumi xe ba e
 bolailê nama ya yona e be e
 apeelwa dimpya. Batsumi ba be
 ba e tsona ka xo e reya Kameis
 ba e tanya le ka dixole tsô metatô
 le xo e tsona ka dimpya ba e
 bolaya ka tsona mehleng ya to
 lehono e rewa le ka Dibelaxa
 letlalô la yona le be le soxiwa
 xabotse. Xome le iswe xo ditshwa
 tsô xo tseba xo seba le xo roka
 kefa letlalô la phukubye e tee
 le kxona xo dira kefa e botse
 ya monina xoba mokxoma. Mothe
 yo e seng mokxoma xoba ngaka
 xa a dumilewa xo ka ruwa kefa
 ya diphekubye. e ruwa feela le
 Marena Bakxoma le dirwa ko

yo e seng Moxoma xoba. nge'ka
 ze a swanetšō rwala kefa ya
 diphekubye o be a swanetšō nthō'a
 setsēka sa xaxwe a yo dumediš'a kwa
 mošate xo kxosi xore a dumellewe xo
 ka rwala kefa ya diphekubye. xe
 xo ka hwetšū a e ruwe e se nge'ka
 xoba mokxoma xoba morena o be a
 lelišwa ke kxosi le xe xo ka hwetšū
 a e ruwe ka ntle le xe a se a ya
 xo e kxopela ka setsēka mo mošatē
 xore a fiwe tumelelo ya xo ka rwala
 kefa e o. kape le mosela wa yone
 o be o dirwa seala (sehora) xoba
 ukola la xo rwala mo hlozong
 mohla wa mathabo a menyanya
 le ya xo aloxa le xo hlaxa xa
 dikōma. le mo mathabeng a mehora
 ya ne xo binwa dikōša tša lethabo
 la mephatho. Dithakxa tša xo roka
 dikefa ke bo morena Dibakeng Nkadimeng
 le bo morena mokradwa matome
 le bo kxohu matome

Lethabo la diphekubye xo sorwa
 matlalo a 3 a hlomaxanywa ka
 xo rokwa ka lesika la seruiwa
 kxomo xoba pudi xa di rutilwe di
 hlomaxane ka botelele di dira
 mchivaiwa ka xona mehlwalle e
 5 e dira lethabo le le lekhanang xoba
 seaparo sa beseo sa motho o tee
 loba le fetša ke matlalo a 15 (3x5)
 ke xone bopnaphathi ke matlalo a 5
 b-tetele ke matlalo a 3. le lexolo
 le swanetsing batho ba 2 le dirwa
 ka matlalo a 22 le seripa 22½,
 ke xone mohlwalle o dirwa ke matlalo
 a 3 le seripa botelele 3½. Bophara
 ke matlalo a 6 le seripa 6½,
 ke le pedile xo rokwa le a vapolwa
 byalo ka ea dipela le a aparwa
 xoba xo rekiswa. lethabo le lenyane
 ea motho o tee le ka rekwa ka namane
 ya sethobe le lexolo ea batho ba 2
 le rekwa ka kxomo ya tswetsi.
 le cona le aparwa ke batho ba maina
 bakx-i Bakxoma, Dingaka le Bahumi

- (9) Thšipa. Ke sebatana se boxolo bya sona bo lekana le katoekatoe batsioni ba e tsomamo ditshoeweng ka bakala letlalo la yona xo dira Lethebō nama ya yona e a simelua xa e. Ludulle e lewa ke basimane le banna ba ka ka e ratang. Letlalo la yona le a sorwa ka matlalo a ditšipa ka di šuxilwe kabotse xo dirwa lethebō. matlalo a 28 a ditšipa xoba a 40 a kxona xo dirwa lethebo. mohlwaile ke xone thšipa tše 3 xa dihlomaxane ka xo rokaxana di fetša mohlwaile ka xona mehlwaile e 7 xa e rokaxantšwe ka bophaphathi e kxona xo dirwa lethebo le le lekanang motho o tel lona le fetšwa ke xo dirwa ka matlalo a 28 a ditšipa le lexolo le lekanang batho ba 2 le dirwa ka matlalo a 40. Ke xone mehlwaile e ba e thšipa tše 5 xa di rukilwe ke

xo hlomaxangwa ka botlele,
 xomme mchikwaila e g xe e
 rufilwe e lekana lethebo la batho
 ba 2. xe e rufilwe ka xo bapetswa
 ele e 8 xo dira hophaphathi.

Lethebo la dipela ka totse le phala
 la dipela le fetwa fela ke la dipela
 ka bothata epya le a tumišexa
 le aparwa ke marena le matama
 ba thšepa ka lona mo mathabong
 e menyana. Ba e seng marena
 xoba bakxomana xe bana le
 lona. ba ka rata xo e apara ba isa
 seloba mošate ba kxopela tumelelo
 xo kxosi xo ka ba le lethebo la ditšipa
 le xo le apara ke ba dumelletšwe
 ke mošate xona ba ka apara
 seloba kxosing e ka Pudi xoba nku
 lona lethebo la ditšipa le a
 rekšwa. theko ke Namane ya
 Phois e pudi tše 2 le lexolo le rekšwa
 ka Namane ya ešhōle e nku tše
 2 tše ditšipi.

K34/79

(R) Hlōlō ke phōōfatswana e swanang
 le mmutla ka dibopexo kamoka
 le leimo la yona, xe motho a seš
 a e hlokomela xabotse a ka re ke
 ōna mmutla, e fapana le mmutla
 ka mmala wa yona, xobane mmutla
 ke o mosihle, xomme yona ke e
 khulwanyana ya bosihle bya ntso
 bo tewaketšwe ka letsohu. e
 phela mo patoxeng tsā dithaba tše
 di se nang le mafika a maxolo
 byalo ka dithaba tše di etsang
 bo Makxane hengama Malope
Sexwahleng ke dithaba tše hlōlō
 e phelang xo tsōna. e phela ka
 xo ja byang e a fula, le xōna
 e a ōtla xa e byalo ka mmutla
 a sa ōtleng e robala mo marakwa
 neng. a manyane a mafika ke
 mo e spolokang xona xo utamela
 manaba a yona, e fula bošexo
 moxane e hmo e robetše.

batsumi ba e tsoma ka bakala
 nama ya yona xobane e e bose xo
 phala ya mmutla ba e tsoma mo
 mo latoxweng tsā dithaba ka dimpya
 le ka melamu, xape ba a e reya ka
 dixole mo mekilaneng ya yona lemo
 ba hwetsāng e dirile morole. (muntele)
 xobane xa sephōfātswana ya xo na
 nyela dithōkōlō tsā yona kua le kua
 e nyela feli xo tel o be o hwetsāe
 ele tātōlwana ya morole (mmuntele)
 ka xe di phela ka dipedi ka dipedi
 ele. phalo le ya thsadi. mo, moroleng
 wa tsōna ke mo batsumi ba e reyang
 kona ka dixole le ka melaba le
 ka xofu. Ka ntle le nama ya yona
 e rata le ka bakala boya bya yona
 dingakadi bo rata kudu xo dira phoko
 ya xo aparwa molaleng. Le ngwana
 xoba motho e morole o be o babya
 ke bolwetš'i bya teng xoba teng e
 khubidu. (ke xone xe motho a e nxa ma di) xomwe

K34/79

nyaka e mo alafile a thomile xoba
 kaone ngwaka e nyaka lesika la
 nku a le oha xabotse a tlema boya
 bya Hlolo ka lona a apesá moalapiwa
 mo molaling xo ka phiko le mo maotong
 le matsoong tla hwetsá balwetá
 ba bang ba teng kaone bolwetáing
 bya teng e khubidu ba xere phiko
 táa boya by Hlôô. Xape wa di a
 yona le meswang ya yona di ratexa
 xaxolo mo xo hlakangwenq le mohlapi
 xaxolo mohlapi wa xo xaxwa xe xo
 nyakwa pula le pula e ka khula
 libaka le le telele tšatá la fisá
 xaxolo xwa re xba bonale xuri xore
 lefane le nyorile le dibyalo mo
 masemang táa thoma xo pona le xo
 nyorelwa pula xona dingaka di
 ya kxosing mo mosate di re: Xxosi!
 Dira lesolo batlo ba yo xo tšoma
 Hlôô xo tle xo xaxwe mohlapi
 pula e tle e re. Xona kxosi o tla
 letša Phalabala ka motseta. a bitša

ane tša letsatsi la xore-xore a xo
 iwenq lesolong la hlōlō. Xona xo tla
 tšwa banna le basadi le masoxanu
 le methepa xwa lebya thabeng e e
 tsebyaxo xore xo yona xo phela
 dihōlō xwa yo tsongwahlōlō
 xona. hlōlō e tsomelwaxo
 xo hlakanywa le mohlapo xa e bolawe
 ka molamu xoba xo swarwa ke
 mpya e swarwa ka diatla e
 sa phela. e tšwe kxosing; kxosi
 e bitšhi nyaka ya pula e be ena
 a tlang a e bolaya a tšea madi
 a yona le mesiang ya yona a
 hlakanya le mohlapo. le dihlare
 tše dingwe xomme ke feditšhe
 xo e bolaya le xo hlakanya
 mohlapo le dihlare tše dingwe
 xo tla bitšwa mathumasa le mešboro
 ba xa mohlapo mo pitšeng ya mohlapo
 ka dipitšana mašboro a xa ka
 manaka a dikxomo ba yo xasa
 mohlapo mo temong ka thokō tše xobela

le moselana wa yona o dirwa ~~le~~ la xo rwalwa hlorong xoba xo thšepiša dikefa tše diritweng ka matlalo a diphukubye le ditšipa le ditšwe. Holo mo dingakeng e tumisera xaxolo e ratexa hudu le marapo a yona xa a tšhwe a mang a fele a dirwa dipheko tše aparwang ke balive tš. Holo sa yona xa ena letlalo e a hlobywa boya.

5) Mmutla ke Phōfōtswana e byale ka hlōlō leopo la yona xa o bolailwe xa o huiwe (tsuiwe) ka thipa o fo hlobya bōya byo o apuiwe le hlalwana le xoba o bešwe. Ona Mmutla ke Phōfōtswana e sa hlokweng e nyaka xoba mafaseng a xofela. Mo bophelong bya yona le mmeleng xa ena mohala o moxolo. Batsuni ba be ba e tsoma ka bakala nama ya yona feela, o tsonywa ka dimpya le ka melamu le xo reiwa ka dixole le melaba.

(T) Sehloro. Ke phōōfotswana e nyane sebopeho sa yona le mmala wa yona e swana le sebatana se se bitšwang Kxano, epya e fetwa ke Kxano ka nanelle le leimo e phela mo dihabeng tše di nang le mafika a maxolo le mehlare e mexolo, xaxolo mehlare ya merula ke Phōōfotswana ya xo rata xo ja marula. Barei le batsumi ba be ba e toma ka melamu e e betša ka yona le xo e toma le ka dimpya ba e reya ka difu mo difung ba jeletš ka marula ka xe sona sehloro e sebatana sa xo rata marula. Sona sehloro v atsumi le barei ba se toma ka bakala letlalwana la sona ka xe le dirwa Sebeba sa xo thēla dihlare tša xo alafa (Meriana) xe motho a se bolaiile a be a se tswiya sebeba se be se ba buiwē byalo ka tše dingswe

dibatana sona se buiwa mokottana.
 Sebēba xe se tswilwe se ya šoxwa
 ya ba mokottana o tsoana xa xo thēlla
 dihlane tšē di šiteweng ke xore
 dihlane tšā lerole, xaxolo batho ba
 dingaka ke bona ~~ba ba fatang~~ ~~etea~~
~~lwana la sešona ka xa ele bona.~~
 Baswani ba meriana (dihlane). Kape
 sehloro se ratexa xaxolo ke bakala
 mosela wa sona ka xe ka ona xo
 dirwa seala (sehora) seala sa
 sehloro se be se tumišexa xaxolo
 ka xe se rwala ke ba baxolo le ba
 banyane. Banna ba baxolo ba
 ba nang le meria ya maētšē o tla
 hwetšā ba se rwele mo hloong tšā
 bona mo meriring ya leētšē xoba
 ba hlometšē seala se mo diaparong
 xoba mo dikefeng tšā bona ele
 bothšephi. le masoxana a se rwala
 ka xo se bea mo dikefeng tšā bona
 tšā mothšepho xo byalo le basadi xe
 ba beantšwe xabotse ba bea seala

mo meriving ya bona e beantšweng
 xabotse. Xo byalo le masoboro le
 mathumathšä o tla hwetšä ba rwele
 diala tšä sehlorä mo diaparong tšä
 mathšepo wa bona wa bošoboro le
 bo thumathšä le mo dihlontšä bona
 o hwetšä ba di rwele xabotse ka
 bothakxa xaxolo xe ba e ya xo
 bina dikošä tšä bona. Ba xaxolo le
 bona xe ba e ya mathabong amenyan
 Motho xe a na le sehlorä (seala) o
 a viletšwa lehung! xona o a setlošä
 o ya lehung a sa rwala seala. seala
 xa se rwalwe lehung ke selo sa
 lethabo. Diala di a bapatšwa di
 a rekišwa theko ke mabele ka
 mothotwana xoha kxoxo. Xo byalo
 le sehêba se a rekišwa, se rekišwa
 se šoxilwe. theko ya sona e fo
 lekana le ya seala. se rekwa ke
 dingaka xo thšela meriana. le ba iseng
 dingaka ba a rekwa xo thšela meriana e
 ba e tšebang e alfa malwetšä a mang
 a ba a tšebang

K34 | 79

(22) Khephane. (Nakedi) Ke Phoofotswana e
 ngwe e nyane mmala wa yona ke
 e thongwanyana, leemo la yona e nyaka
 xo lekana le katsekatse e nnye e
 fetwa ke katse ka xo nyane. Ke
 sebatana sa ~~xo~~ sepela bošexo, le
 dijo tša yona e di tšona bošexo
 mošexare e tšua e robetse mo
 meleteng ya yona le mo diolong. Ke
 letšatši le dikala e thoma xo tšwa
 so yo sēla dijo. E rata kudu xo ja
 dikhukhwanyane tše dūlang mo
 meroleng ya mašaka a diruiwa le
 dikoko tše phelang kamo meroleng ya
 diruiwa tše byala ka Thethe kape
 e ja le mae a dikxoxo. Ka xona xa
 se sebatana se se tumišexaxo mo
 bathong ka bakala mediro e saruthe,
 ya yona Barui ka e hloile ka
 bakala xona xo fata mašaka e dwa
 melete mo sākeng le xo ja xa yona
 mae a dikxoxo. Ka se dikxoxo di

atiša xo beela ka mehla mo madixeng
 a a axileng lesaka. Xape ka xe masaka
 a mantši a na le mabitla xo bolokwa
 mo xo ona xomine Nakedi ka xo
 fata xa yona mo masakeng xa e ratane
 ka paifo ya xone e tla epolla motho
 yo a bulukilweng maika xona batho
 ba e reya ka dixole le ka difu
 mo difung ba feletsä ka ma adikoro
 mehlang ya bo lithono e rewa le ka
 m. statö. xape e balélwa le ka xo
 swarišwa dimpya. Ka e bolailwe
 letlalwana la yona le mosela wa yone
 di na le mohola mo bathong ka
 letlalwana la yona xo dirwa le xeswa
 la basimanyana. Xape xo dirwa
 sebäba sa xo thölla dihlang tša xo
 alapa batho Xaxolo batho ba eleng
 dingaka tša xo alapa batho malwetši
 ka xona ba bolai le banai ba dimakedi
 xe ba bolailwe Nakedi ba di tswiya
 sebäba ba di sowa ba tle ba bapalatsa
 tšona dingaka la ba relišetše tšona
 diheba. theko ke mabele le dikoro le thibete

60
Xape nakedi mohola o mong
wa yona ke nama ya yona,
Nama ya yona ke sehlare sa
sehube sa bana se se hitšwang
Lethakxo. e tšare xe bana ba
swerwe ke lethakxo xona mang
le mang ya ngwana wa xaxwe a
swerweng ke bolwetšü bya bya xo
Kxohlola xa bana e leng lethakxo
o tša ya mo bona balaledi le
barei ba dinakedi a kxopela
nama ya nakedi ke xore setšwana
se sa yona kamoka a se tšea
a se noka mopitšaneng a tšela
meetsi a hlatlora mollong xore
nama e e fufule ka lebaka. xe
meetsi a a fufutšä a bidille ka
lebaka xona pitsä e a hlatlolwa
xomme ka lebaka le leng le leng
xe ngwana a thoma xo kxohlola o tša
nošwa motš a wa nama ya nakedi
xofihla xe a fošla. nama e yonaxa e tšee
e a lahwa xe ngwana a fodille xape xa
e rekwe e a kxopelwa e fiwe xoba sehlare

Xape ka lona letlalo la nakeho
 xo dirwa dikxabiso tsa lethabo
 la dipela xoba ka diphekubye
 le xariva xabotse xa le budule
 xwa tšewa a xoba a 12 a bewa
 mo mathokga lethabo le mo xare
 a raketelwa xabotse xoba dikxabiso
 wa tšea matlalwana a, xe a beilwe
 a raketelwe xabotse nke ke tšona
 tšona dinakedi xa di Patlamille di
 sa phela. Le mosela xa yona ka
 ina xo dirwa sealo sa xo bewa
 mo hlaxong mohleng wa mathabä a
 theakilo ya menyanya le dikosa
 xo binwa masabore le mathumä
 thšepa ka tšona mohleng ba
 binaxo dikosa tša bona tša tšona
 le bothumasa

(v) Kxano Ke sebatana e phela
 škenq e dula mo meleteng ja
 diolo tša mohlwā mmala wa
 yona ke e khulwanyana leemo
 e nyakile xo lekana le nkhedi
 eupya e fetwa ke nkhedi ka
 xo nyentane. yona batsumi ba
 e tsoma xaxolo ka bakala letlakane
 la yona xo dirā sebēba sa xo
 thšela diklari (Meriana) e šitwexo
 xo ba lerole. xa e bolailwe e buiwa
 xo atšā e tswiwa. xo sebeba
 xomme letlakana le šoxiwe xa
 le budule e le mokotlana e ba
 sona sebēba sa xo lōta
 meriana batsumi ba tsoma
 kxano xone ba tle ba kxone xo
 rekišišā ba eleng dingaka ka
 xa e le bona baswari e badirišī
 ba meriana. Theko ya sebeba
 ke kxoxo xova mepele ka
 mothotwana xova šelenq e tee

xape ka bona lettalo la yona xo
 dirwa lekheswa la mošimanyana
 le mosela wa yona o dirwa
 seala sa xo rwalwa hloxong xoba
 xo bewa mo kaparong xoba
 bothšepi se rwalwa ke banna
 le basadi le masoxana le metšepa
 moklang wa mothšepi. Nama ya
 yona xa e apeiwe epya e a
 bešwa xoba xo šimelwa e
 lewa ke bašimanyana fela
 xape yona kxano ke perinyi ka
 lenaba la xo jela. dikxoro
 matswiennyana. ka xona batsumi
 ba e bolaya ka dimpya le xo e
 ya ka ka dixole tša lenti la
 malaba le ka tša methato. le ka
 difu mo difung ba jeketša ka
 dinamana

Tola yona ke phoofotwana e
 dulang meleteng e epilweng ke yona
 ka nozi xape ke phoofotwana
 tša xo rata xo dula ka bonthši
 bo tee. mo leleteng ya tšona; Lexae
 la tšona mo di dubang xona xo
 bitšwa xone; Ke: Matšaba.

Yona batsumi ka e tsoma ka
 bakala nama ya yona le xa
 xo atiša nama ya yona e lewa
 ke banna fella basadi e lewa
 ke ba e setšeng e le batošadi.
 Yona xe e tšongwa e tšumwa
 mo matšabeng ka xo epiwa mo
 meleteng ya yona le xa e ka baxo
 e reya ka dixole tša metatō
 Dixole tša xo ošhwa ka lentšhi ya
 ba mošaba xa di na mohola mo
 xo reyeng ditšha. Ka xe toša e na
 e vohiwe bya xo tšeba xo ripa
 molaba ka mšênō. Ka xona e
 tanywa pela ke xole ia metatō e
 xo xo ka xole e le onliwexoka

lesika la seruiwa. Xape batsumi
 ba be ba tshabela xo di bolaya
 mohleng xo neling, pula e kxolo
 ya meetsi a manthsi. E tlare
 xe pula e nle meetsi a sa ela
 mo ditseleng le nbeleng batsumi
 ba tšea mexoma ba aros'etšua
 meetsi mo meiteng ya ditola xore
 a tlale melete di betwë ke bonthsi
 bya meetsi. Xomme xe di ve, re a
 tšwa ka xo thšaba meetsi xona
 batsumi ba di bolala. Xape bona
 batsumi ka ntle ka xo di bolaya
 ka xo di rēya ka dixōle le ka
 xo di bitšoa meetsi ba be ba di
 bolaya ka dimpya le bakeng la
 bošexo xa di ile mafulong
 ka xe tola e ija byang. Xomme
 e fula bošexo. xa se hoofoolo
 ya xo sepela moxare. cupya ke
 moxepedi wa bošexo e sēšā dijo
 tšā xona bošexo. e fula bošexo

Ka lettalo la yona xa a sōxilwe
 xo dirwa marala a xo tokaxanya
 mebya xe a kxaoxile xoba maralana
 a xo dira mebya ya xo humela
 makxeswa a basimane. Ba bang ba
 tlōxe ba e tswiya sebēba sa xo
 ba Lōkwa la xo ruwala dipheko
 xaxolo tšona dingaka ka xa ele
 bona baswar ba dipheko.

Xaxolo mo xong tola e bolawa
 ka bakala bosinyi bya yona mo
 masēmong xaxolo lebakeng la
 lehlabula ka xe e senya ka xo
 ripa mabele e ija lexaba le xe
 a budule a na le dia ko xoba
 mekxope. e rata kudu xo ja
 mabele byale ka tše ding diphoofolo
 tše ratang xo ja mabele di naxo
 le bosinyi mo mabeleng masēmong
 byale ka kuthi e rata kudu xo ja
 Ditlodi. le Ditlōo. Phala e ja
 mabēlê le thōōlo le ihšwene le

824 K34179 67
Phudufudu e ja Dinawa le Thlodi
le Ditlooi. Tšona diphoofotlo
tšeo di tlaisa balemi lehlabula
ka xo di leta, xo re ba di rabe
di se ba fetise mabele.
Mosela wa tšona ka ona ba
dira lekhala ba xo rualwa
mohleng wa mathabo a menyane
a a dikosa le a xo aloxa le xo
kaxa za Komo.

(X)

Motswitswanyane

Ke phoofotswana e nqwe e nyane
e byalo ka sehloro le kxano. Jona
e phela mo ditshabeng tše nang le
matlaba a maxolo e phela mo
maweng. Ke phoofotswana tše di
phelang ka xo sepela ka bontšhi
bo tše di sepela ka diklopha.
Batsumi ba di bolaya ka xo di
troma mo ditshabeng ka dimpya

824

K34/79 68

òna, xo ratexa lethlwanana le la
 òna xo dirwa sebêba sa xo
 thšela dihlane xe o šuxilwe
 sebeba sa ona setumisêxa
 xaxolo ka baka bothata bya sona
 bare xa se ònale ka pele se
 tšea menyaxa e mentšhi sona
 se rekwa ka kxoxo tše pedi le ka
 mabele ka serotwana. E xa ele
 thšalote Maseleng a mabedi 2/
 ka se tee. Nama ya òna xa
 e lewe e nwa dimpya.

(y)

Noko

Ke Phōōfōōlō e dulang mo ditshabeng
 mo maweng. Xa ele mo melateng e
 dula mo melateng e mexolo le
 mo melateng ya diolo. E mo
 ditshokweng tše kxolo. Ke
 mo latumini ba beng ba e tsoma
 koma. Ba be ba e tsoma bošexo

ka re ele phoofolo ya xo seela
 dijo tša yona bošexo. ka ele
 bošexo e foloxa mo ditshabeng
 e ya molainy xo seela xona.
 Batsumi ba e troma ka xo e bolaya
 ka melamu le xo e betša ka
 matsolo le marumu. xona le
 ximpya tše di setšeng di rutxile
 xo e bolaya ka bakala re ele
 sebatana (phoofolo) ^{so} ya meetlwa
 lona loko e tsomelwa Nama
 ya yona e na le nama e bose
 xa e na letlele le le buivaxo e
 hlobya meetlwa e ya yona byalo
 ka kxaka le kxwale le kxoro, xa
 di hlobya mafafa.

Meetlwa ya yona e ratexa
 xaxalo ka bakala batse bya yona
 xa e na le mekala e mebatse
 e mešwen le e meso. e le e
 Thoomo. mo menyanyeng ya
 mathabo o tla hwetša banna basadi
 methapa ba tšepile ka yona ba e

rwele mo dihloxoeng - banna ba
 e hlometse mo dikepeng basadi
 mo merivini.

Le dingaka tse ding di rata
 Kudu meetlwa ya noko xo alafa
 malwetši a mang a ba a tselang
 Nama ju yona e ratwa kudu
 ke banna. basadi e lewa feela
 ke ba ba tšofetseng basadi ba ba
 sa belerang xa ba je noko
 xo a ila e lewa feela ke
 banna le batsōfadi ba basadi
 methepa le bana ba basitana
 ba ba setšeng ba bona
 madi a kxwela (lehlapō) xa
 ba je nama ya noko.

(Z) Thakadu. Ke Phōōfōōlō engwe ya Phōōfōōlō tše di katexano ka bakala nama ya yona le ka letlalō la yona le lethata, ka letlalō la yona xo dirwa Kōōtsē xape xo dirwa dieta. ~~Phōōfōōlō~~ e thakadu e phela mo raxeng mo melaleng xa se phōōfōōlō e phelang dithabeng xoba dithokxweng tše soro, sa yona xa se phōōfōōlō ya xo atišwa xo bonwa moxexare. motho a ka e bona moxexare ka sewelō xa nthēi bare xe o ka e bona moxexare e a xohlōlōla cupya xo bonwa e e bonwe ka se welō. xo atišwa e bonwa bošexo ka xe le xo sēla dijo xa yona e sēla bošexo, moxexare e lwa e ikutlile mo moloteng wa yona e rohetšē xa letšatšē le dikela e thoma xo tšwa moloteng e sēla dijo tša yona. Phela

Ka xo ja dithšošane le mohlwa
e epa mohlwa mo diolong le
tšona dithšošane le masetlaoka
mo meleteng ya tšona (yona).

Batsumi xe ba tsoma Thakadu'a
e tsoma lebakeng ba bošero mola
batho ba ~~ke~~ dilalilō le xo ya xo
sobala. ba e tsoma ka xo e
bolaya ka Molamu, Letsolo, Lerun,
Selepe xape matsumi wa yona
xorata xe a na le dimpya xore
di tle di kxone xo e lapiša ka xo e
loma, Thakadu xa se Phoofoolo e
naxo le ebilō le lexolo le motho
a ka kxona xo e swara ka lebelo
le xo e rakediša. Sa yona ke
Phoofoolō e matla, dimpya le
xe di ka e swara e kxona xo
tsena natšō ka moloteng di e
-swene di sa kxone xo ka e šitišā
xo tsena moloteng ka xo e patla
ka matla xoba xo e xoxa.

Xape e Kxona xo epa molete ka
 byako-byako e sobelele fase mo motho
 a ka se hlwenq a e bona, Xape e
 Kxona xo fo epa dimpya di e swere
 di e loma di e Kakatlitse e be e
 sobelele fase fase e di palele
 sa yona xa se thoofoolo ya ntwa
 xa e tsebe xo lwa le xo e twela
 sa yona ke thoofoolo ya matla le
 xo Kxona xo epa e dira molete ka
 byako-byako. E na le dinala
 tse dithata tse matla tse boala
 tsa xo Kxona xo epa mosela wa
 yona o mo tona e byala ka wa
 vhu o Kxona xo fhuša xo fata
 mobu ka byako le xo o lalela kole
 e xapa ka maoto a pele, mosela
 ke wa xo fata le xo vthša mobu.
 Xe motsumi a e bone a e hwetša
 sa pele o tia tšea selepe a e rema
 mosela o mo thitong xore a e fokole
 matla a xo vthšahobu (xo fata)

moraxo re e fokolexill matla a
 mosela xofata ka ona, o tšela Lerumu
 xoba Letsolo a e hlaba ka lona mo
 a boraxo xore ke xa lehur xo e itia
 ka molamu mo mmeleng wa yona xa
 xo hole selo xa xa e dire selo.
 xo kxonexa fella xo e hlaba ka
 Lerumu xoba Letsolo, xomme ka
 molamu wa e itia Phatla xoba
 mo hlōxōng xona e ka hwa
 xo bolaya thakadu ke modira o
 mo thata e tšwe e sa lwe nexa
 o katana fella le matla a
 matona a yona.

Mohala ke nama le letlalo le
 mianapo a yona xaxolo lesapo la
 ma setšung xoba letolong le la
 manakalla ona a tumišexa
 xaxolo mo dingakeng. a dira
 Pheko e ba reng: ke Modimo
 ngaka xa eie ngaka xomme dipheko
 tšā xaxwe di sena lesapo ea setšū

sa thakadu xoba la letolo xoba
 manakaila xona pheko tša xaxwe
 xa se tša selo xa se selo ka xore
 xa a na modimo. Modimo ke pheko
 ea setšu, letolo la thakadu
 ke ngaka e na le le lengwe le
 marapo a setho sa thakadu xona
 o na le modimo ke ngaka.

setho se seng le se seng ka
 mmele wa thakadu se kxona xo
 ba pheko ya xo laola le xo aparwa
 le molla e boelweng le mošwang
 wa yona xa o lahle o a lotwa
 ke tšona dingaka xoba sehlare
 le xo hlakanya le tše ding
 dikane.

Ka bakale motsumi xe a
 bolaila thakadu o a thaba ka
 xobane a xa "dibela" (kuma)
 ka nama le ditso tše xo fela tša
 yona. a tša bona tšalete senwiwa
 mabell. xo dingaka.

(H) Polomeetsi: Ke sebatana se byale
 ka tsekhomedi xoba lehwapanane
 eufya xa e phela maweng a mefatsa
 ya maf-sina byale ka lona tsekhomedi
 xoba meleteng le ditsohxweng byalo
 ka lehwapanane. Yona e phela meleteng
 a dinoka tse khato le tse kxolwanyane
 byale ka noka tsa bo lepele le
 tubatsa le ngwaritsi. Mo mabotong
 a noka motho o tla fele a hwetsa
 melete e nako ke ya maxatlô.
 Melete e byala ke ya tsona dipolomeetsi
 ke ja e robalang xona le mo e
 khutsang ntho. Sebatana se
 Polomeetsi xa se bolajlwe xa se
 lewe nama: xa xo batho ba ba
 jang nama ya yona. Mo xo yona
 polomeetsi xo ratexa feela letlalo
 la yona. Batsumi ba be ba etsona
 peia ka bakala letlalwana la yona
 letlalo le la yona leratexa ka xoba
 sehlare. Xa motho a ka kwa a

baba ke letsoho le fo babamo
 xo seho ntho xoba xo itlwa ke
 se sengwe o be a nyaka xoba
 a nyakelwa letlalwana la motsopele
 wa polometsi, le setwe Xabotse
 byale ka xamke ke lesika
 xomme molawa-ke-letsoho
 a rwale mo letsohong. xoba a
 rwešwe mo letsohong ke a baba
 ke leoto o be a rwešwa xoba
 xo rwala mo letsohong. ke a
 baba ke molala o be a le
 apara xoba xo apeswa momoleng
 xona letsoho xoba leoto xoba
 molala o tla tšola. le xamtho
 wa mosadi o mohloloxadi a
 hantšwe ke monna wa xaxwe o
 nyakelwa mabya wa letlatō la
 moxaswa wa kxomo wa setwa
 xabotse bophaphuthi bya tekanyo
 ya menwana e mebedi xa e
 bapetō, v. o xadimo xa mabya o
 xadimo xelwa letlalwana la xona

polomeetsi le le lona le setšwero
 xo lekana le ona mabya o wa tlalo
 la Kxomo, xomme mosadi wa
 mohloloxadi a rwešwa mo klong
 le mo mohlomeng a apara byale
 ka pheta. Ke mothe a rwele
 ona mabya wa Kxomo o hlalwan-
 thitšwero le tlalwana la Polomeetsi
 ke taets'o ya xore mothe yo ke
 mohloloxadi. ona mabya o byalo
 mohloloxadi o o tšosa mohlomeng
 a bolwaxo a tšosaxo meini ya
 bohlolexadi. Kabaka leo
 batsumi ba be ba e troma ka
 bakala ona mokxopane (letšalo
 la yona. Dingaka le batho ba
 ba hwetšwero ke ba ba bona, ba
 be ba troma mokxopane (letšalo
 leo mo xo batho ba batsumi (masêlê
 mo xo bona batsumi o be o rēkwa
 theko xo o o išwang xo rwešwa
 mohloloxadi ke pu di xoba mokotla wa
 nabele xo o o hlalwaneng letsoxone

moraxo re e fokolexile matla a
 mosela xa fata ka ôna; o tšea Lerumu
 xoba Letsolo a e hlaba ka lona mo
 a bonaxo xone ke xa lehu xo e itia
 ka molamu mo mmeleng wa yona xa
 xo hole selo xa xa e dire selo.
 xo kxonexa fela xo e hlaba ka
 Lerumu xoba Letsolo, xomme ka
 molamu wa e itia Phatta xoba
 mo hlōxōng xona e ka hwa
 xo bolaya thakadu ke mo dira o
 mo thata e tšwe e sa lwe naxo
 o katana fela le matla a
 matona a yona.

Mohala ke nama le letlali le
 manapo a yona xaxolo lesapo la
 ma setšung xoba letolong le la
 manakalla ona a tumišexa
 xaxolo mo dingakeng. a dira
 Pheko e ba reng: ke Modimo
 ngaka xa e ngaka xomme dipheko
 tšā xaxwe di sena lesapo la setšu

824.

K34/79

79

xoba molaleng xoba leotong theko e be
e le se moleli e nexo nase

Rxoxo Mabele ka mothotwana le thšalete
šelenq (1). Batsumi ba se ba
e tsoma ka xo e bolaya ka
melamu le ka matsolo le xo
e swgusa dimpya.

1) Tše ding di phōōfōō di tumisera
xaxolo ka xo binwa ke batho
byale ka Tau; e binwa ke ba
Masemola Mphanama Moxašwa Phato
Phaahla Maššana Nkadimeng le
ba Nthšabeseng.

2) Tlou e binwa ke ba Maila le
ba Rapolai le Matēbēlē. le ba
xaxlanga

3) Phuthi e binwa ke ba Mphahlele e
Ba Matame ba xa Romana.

4) Phiri e binwa ke ba Matlala
Phokwane Mmašadi Marulaneng
ba Tisana. Ba Mphela.

824

K34/79 90

- 5 Pela e binwa ke ba
Ntswana ba e ba Ntswana
a manōxē.
- 6 Kavena e binwa ke Batšwana
le ba Mašilo le ba Mašabela ba
Mongatana, le ba Nape,
- 7 Kxomolxob Nare; e binwa
ke Bahwaduba le ba Mohala
le Batlōkwa
- 8 Noko e binwa ke Bapedi ba
Mohliletse Tšate Tšatane
Madibung Maxakala Mmafêfêê
Mamane
- 9 Ikakadu e binwa ke ba
Mmatswana ba Sete
- 10 Thšwene e binwa ke Ba-Makxata
ba Thšumu
- 11 Txabo e binwa ke Isakxatla

824

K34/79 91

12 Kolobe e binwa ke ba
Mmamabolo le ba Rrampora

13 Ba. Maleka e ba Mmatema
bōna ba bina Lefsiha

14 Ba-Phōxōlē ba bina Nthōsi

15 Ba-Makwā ba bina Phoka

16 Ba-Kxaditsi ba bina Vong

17 Ba Maxolēxō ba bina Moxodu

824

From

H S Mosehle

Tsatane school

40 Malegale Street

PO Magnet Heights

via Lydenburg

K34179

Diphōōfōōlō tšē di beng di
sa tsomipe ke: Tau Nkwe
Lehlalêrwa Lepōxō

Diphōōfōōlō tšē ke dibata tšē
boxall tšē sōoxo dija tšā tšona
diphela ka xo ja dinamā tšā tšē
dingwe diphōōfōōlō byalē ka tšā
mebutla dipputhi di phala dipudus-
fudu le tšē dingwe dibatana. Xomā
tšona diphōōfōōlō tšē di dijang
di epolaēla tšona ka nosi di a
di lalela ma mabileng ya tšona
ka di e ya mafulong le xe di e
ya mokeng xo nwa. Xape tšona
Dibata tšē ka sephata tšā
ka atiša xo sephala le xo bonwa
mozaxare, di nyaka dija tšā tšona
bošexo. Ke dibata tšā xo sephala
bošexo lešisising le dija tšā tšona
di di tšona bošexo. La dinamā
tšā dinwiwa di rata xo phela katšona

byalo ka tsä Nku Pudi Naman
 le tsä ding diruwa tsä eseng tsä
 matla.

Xomane tsöna dibata tsäo tau
Nkwe Leblalerwa Lepöxö ze
 di ka latelala lesaka le monna
 bošexo tsä bolaya diruwa tsä
 xaxwe bošexo tsä di bolaya tsä
 di ja! Xona ~~mong~~ wa lesaka
 ze a ~~ka~~ re ka moswan a fima
 saleng a hwetöa hsenyexo e
 o be a bonhšivä xabotse xore a
 bone xabotse xore hsenyo ke
 yang; tau xoba Nkwe, o
 be a e ya mošatj Kxoxing
 xa bexa taba go ya hsenyexo
 ya xaxwe. Xona Kxosi ka
 xo amovela taba ya xaxwe o
 tla bitöa pitsö e Kxolo ka
 xo letöa. Phalafala a dirä lewelo
 la xo go bolaya sebata se sa
 mošingyi. Xona banna kamoka ba

tla ya Esolo ka bonthōi bya
 motse xo ya bolaya tenaba ~~ka~~
 xa sebata seo se bolailwe letlalo
 le iswa xo Kxosi. Tlalo la tau
 le bewa mo ngwatlong wa Kxosi
 xo ba sethšepišo. Letlalo la
Nkwe Koba lehlalana xoba depo
ona a suxima xabotse xoba
lethibo ~~le~~ Kxosi batho ba e
 seng maxosi xa ba dumlelwa
xoba le lethibo la dibatana
tšeo Nkwe lehlalana depo
Matlalō a 8 a Dibata tšeo a
Kxona xo ba lethibo le Esolo
 le lebotse la Kxosi. Se kepa
ya bonena e Kxona xo bolwa
ka letlalo la dibata tšeo.

Ka ntle xa se dibata tšeo di ka
rotosā bošinyi bya long mo
bathong xa di teomine. Ka se
 le nama di sa lewe nama
vishala a moxolo ko tšona e noba letlalo
la tšona. Nama xa tšona xa e mohola

Phiri le Thubu, le tšona ke
 dibatana tša xo rata xo phela
 ka dinama tša tse dingwe le
 mo masakeng a batho di a šwabela
 xo latelela moruo a byale ka dipudi
 dinku xore di di bolaye di di je
 Xomme tšona xa di danelwe
 lesola la xo ~~bolaye~~ mong wa
 lesaka ~~phophela~~ feela morwera
 wa xaxwe xore a tle ka melamu le
 selepe le lerumu a tle a mo thusel
 xo latelela sebata seo ba se bolae
 xoba mohlomong mong lesaka ke
 sebata se mozentšeng diruweng
 a ka se reya ka sexole pa
 lenda xoba Motato xoba xo
 thšela Mpholo mo nameng xore sebata
 seo se tle se je se hwe. Jona
 Phiri le Thubu xa di lewe nama
 Mohala o monyan o mo lettalong la
 tšona ka lona xo dirwa dikofa tša
 batho ba dingaka le Maphalē

Thšwene le Kxabo, Phōōpōōō tšē
 di a swana ka lebopo le metšwa
 di phela di thabeng; di phela ka
 xo ja dikenywa tšā dihlare le
 Maxaba a dihlare byala ka
 Maxaba le Maxaketsane le Mašōxa
 Dikenywa: Mamphšane Mahlafšwa
Mabupudu Mapura Mašaya Dinee
 le tšē dingwō. Jona thšwene
 xa e tšongwe xa e na mohola o
 moxolo mo mathong ka xe e sa bere
 nama xo tee le yona Kxabo
 motšwa wa yona ke lešedi e
 thšwenga batho Rudy mašōng
 ka xo ja mabele ne a setšē
 a budulle a fōmike a na le
 dšwēwa Mabele-thoro, Lehea
Maxapule Marōtsē ka bakala
 bošinyi bya tšōna batho ba
 Kxona xo di tšwēla lešolo ba
 di balaye ka marumme le melam
 xone ba di khudue mo thabeng e o di

dulaxo xo yona. Cupya Khuduxo
 ya tšona xe batho ba ka di latilila
 e be khuduxo ya lebakanyana
 feela. moraxo xa dikxwedi
 tšē 2 xoba tšē 3 di boele xape
 madulong le xo poifo yako ka
 oloxele fase xa thaba e fēle
 yona e sale tšolo moxo tšona
 ka letšolo la yona dingaka di
 dina Refa ya bongaka. le tšē
 ding tšā marapō a ditšo tšā yona
 dingaka di dina dipheko ka ōna
 pheko tšā xo laola ba nthōa marapō
 a 2 mo xo yona a dirupe dipheko
 tšā xo laola. Xape ka motšopa
 wa yona ke šōwa thari ya
 xo bēlēxa ngwana wa ngwaki
 ke xore ngwana e a belaxwenz
 ka Thusō ya dihlati (meriana)
 xoba ngwana wa motho e a Pheloxo
 a hwelwa ke bana, bas ba
 bēlēxa ka thari ya thōwene xoba
 xa H. xabo. Ba bitšwa ngwana Ngwako.

Thšwene ke phōōfōōlō e motho a ka
 xeng xe a e bona a hwetšā nke a na
 le bohale byo nkeho ba ka nyaka xo
 swana le bya motho, eufya xa xo
 byalo xa eba bohale bya bo ka o
 e noba le bohale bya se phōōfōōlō
 xoba xa e theilwe ka malaba wa
 xo o hlwaga senti xa e kxone xo
 humolla xoba xo kxaola xoba xo
 ripa ka meino e no tanqwa
 moeni a be a tle a e hwetše a
 e bolaye. Xa e ka tanqwa ka
 sexōlē le xona xo byalo xa e
 kxone xo ka ikhumolla e no ema
 moeni a be a tle a e hwetše a
 e bolae e sa tantsū e sa kxone
 xo khwamola xoba xantanyolla ka
 xo ikhumolla. Bosinyi byo bong
 bya yona ke bya xo ja dipotsanyane
 xoba dikwanyana mo merakenz
 ya badiši xe bale merakenz ba axle
 mo tlaso xa ditšaba. Xona moxare

ke xo se motko mo marakeng, tadiši
 ba ile xo diša dipotsanyane xoba
 dikwanyana di setše šakeng la
 tšona thšwene e a kxona xo tla
 moxare e di latlele e di bolae
 e je nna tša tšona. manyami
 xa ena bohlat bya xo bolaya
 selo pele yo se mola se huile ya
 thoma xo se ja. yōna e thoma
 xo ja selo se sa phela xo fihlela
 xa selo se e se jang se ka be
 sa bolawa ke xe se fela ditšo.
 Xape xa e kxone xa ka swara
 nku e kxolo xoba puodi e kxolo
 xa ka e ija auwa, fa e a di
 tšifa e kxona fena xo swara
 tšemyane xa di le noši. xa
 di na le bo mmabatšo xa e
 kxone e a tšifa e rata fena
 mo e hwetsang dipotsanyane
 xoba dikwanyana di nnoši. xona
 e a di swara e dije. ke ka fao e hlaxile
 ka xona mo bathong.

Lesolo, ke selo sa xo dirwa ka
 taelo ya Kxosi. Xe mohlomong Kxosi
 e ka duma xoba xo rata nama ya
 Phôôfôôlo byala ka nama ya Kome
 xoba Phudufudu xoba Phala xoba
 Phôôfôôlo e ngwe ya naxa byala
 ka Thakadu xoba Thôô. xona o
 be a Kxetha banna ka mephato
 e a bonaxa xore e sale ba bafswa
 ba ba sa Kxonang xo betsa molamu
 le lerumu le xo Kxona xo Kxanyela
 ke bona ba a ba romang xo ya
 lesolo xo tla le masoxaha. Masoxaha
 xa a hlakane le banna lesolong.
 Ba xa le la bona lesolo ka xo sele
 ba mosi. Ke xo iwa lesolong
 la mosate pele Kxosi o apeya
 mabyala xe a apeilwe o lets'a
 Phalapala bana bohle ba matse
 ba tla mosate xona Kxosi ka
 matseta o tsebisa seth'aba xore
 Kxosi o duma xo ka ke a ja nama ya

Phōōfōōlō ya xore, le xore! Ka
 xona o kxopela xore lena bana
 ba xaxwe ka la xore; letsātsāi xo
 swanetšō iwa lesolong la mosāte
 Xomme lesolo le tla ya le theiwa
 boketi: thabaneng xa xore xore! Xoba
 mmotong xoba ~~mmotong~~ wa xore xore!
 Xona le tlare xa letsātsāi leo le
 beilweng le fihlile thalafala e tla
 letšwa mokxōi wa hlabya wa xo
 fele xore lesolo! Lesolo! Lesolo
 makopano ke boketi! Xona
 banna le masoxana a phephato
 e badilweng e tla tšwa ya
 leba fao xo bolelweng xo kxobokana
 xona Xe ba fihlile ba kxobokana
 Mokxōmana wa mosāte o tla
 laola dira tša lesolo. ka xore
 makete le makete tšang lenaka ke
 thoko ya xore! Makete le Makete
 lenaka ke thoko ya xore! Xomme
 banna tša ke ba sekxōtō. makopano
 ke bokete thabaneng xa xore - Moeding xoba mmotong

wa xone! xone o tla ba laya.
 maina a diphôôfôôlô tse ba ka
 ipolaelang ya ba nama tsa bona le
 tse ba swaneteng xo di bolaela
 mmuso xoba dinamama xoba tse xo
 nyakwang ke kxosi matlalô a
 tsona. xona ba lesolo ba tla
 sepela ka manaka all a mbedi
 a lailweng ke mokromana mošate
 xo fihla mo m lailweng xone manaka
 a a tla kopana xona. xona mo
 thsepeleng thôôfôôfôôlô e kwa molaeng
 e kwa letsolo e kwa lerumu xo
 fihla xe manaka a kopana le
 banna ba sekxotô ba batamela
 e ba saka le le xolo-xolo moxare
 phoafolo ese ka ya kua e hwetša batho
 kua e hwetša batho e kuba-kuba ka mo
 xare xa manaka xona lae xo lla
 molamu xo lla lepara, xo lla lerumu le
 letsolo xo bolaiwa thôôfôôlô. Xe ba
 kopane ba lesolo manaka le ba sekxotô

xona mokxomana e a lailweng xa
 laola lesolo o tla lebelela bonthsi
 bya phoofolô tse bolailweng; le
 xore a tse kxosi e nyakang nama
 tsa tsona di xona le tse kxosi e
 nyakang matlalo a tsona xel a
 bone xore xa tsa lekana xona o
 sa tla felwa laola "Dira-Tenaka"
 "Dira-Tenaka. Banna ke ba
 sekxotô kopano ke bokete!
 re a ka bone xore diphoofolô
 tsa nama tsa kxosi di lekane
 le tsa matlalo a kxosi di lekane
 xona o tla laya a se Diraxae
 meetse re yo fetare re nwa ka
 letsiboxong la bokete. re bile re
 khutsa re klapa xona. re ba
 fihla fas letsiboxong le lailweng
 ba tla nwa ba klapa ba hlomolana
 meetla ba khutsa. Moraxo xwa
~~engwa~~ xwa lebya xae. re ba tona
 ba tsa tona ka moxobo o motona

K34/79

basadi ba ba hlakelila ye ba
 fihla mosate tse bona dinama
 di bewa mo mafateng a mosate
 Tsa Kxosi di iwa xo yena bodulog
 xona Kxosi a tla lolla basadi
 xo tsa meetela ya mabyalwa
 xo rwaletwa Kxorong le maxobe
 ka dinama xona mokxomana
 mosate o tla a lolla ka mephal
 ane: Makete mo! makete mo!
 makete mo! xwa bewa maxobe
 ka dinama xwa lewa moraxo
 xwa rwele mabyala ya ba
 thabo-lexolo xo xo llwe xo fed
 tawe xona Kxosi a tla ema ka
 nosi a leboxa bana baxaxwe
 xona xo tla iwa mapal ba
 rwele tsa bona dipiso, dolo xo
 isa malapeng a bo bona le q
 bona. Batis ba lexolo xa ba alofimi
 xaki lexolo le lexoloxa le tawe
 ka ntle xa taolo ya Kxosi

xa xo ka hwets'wa motho
 e mongwe yo a nang le thwanelo
 ya xo ka be a be a ile lesolong
 xo tee le ba bang. xomme ka
 bo bodu a seš'a a ya a tšwafile
 motho yo tš'ala a sekiš'wa a
 be a leš'we seš'wa sa xaxwe se
 xafelwa ba mphato wa xaxwe
 xone ba se hlabe ba je namaya
 sona xa eledi e a tš'abya e
 a pewa kxorong ya lewa ke bona
 ba mphato wa xaxwe. xa e se se
 mahlo mong a ka ip'isa thwarexo
 ya xaxwe xo tš'eta xone ke šitwa
 xo ya lesolong la kxosi ke bakala
 taba e itseng e itseng! xone
 xa a leš'we selo ka xone thwarexo
 ya xaxwe e a tš'abya. ka ntle xa
 lesolo la kxosi ke e ka nyaka nama
 ya Phôôfôôlo xo se xona le lesolo la
 kxosi la xo nyaka Phôôfôôlo tša
 xo nyakelwa matlalo xo dira letš'ho
 byallo ka diphekutse le dipela

lesolo e be ele la xo nthširwa ke kxošī
xa e nyaka nama ya phōō, zōlō le xa
e nya mohlomong matlalo a ditatana
xo dira letheto.

Basimane bona ba ithuta modiro
wa lesolo e sal mašoboro bona re
ba e ya lesolong ba be ba e ya ba
nnošī xa ba hlakane le banna
molaodi wa bona ke ikoewete ja
bona Phokso, ke xore yo a ba jengang
kamoka ka xata ya xo otlanu,
ke ~~je~~ yena a ba laolang mo lesolong
le xo ba fa ditaelo yena o fiwa
ditaelo ke ba mošate pakxomana
Bona ka nako efe le efe ba be ba
etšwa lesolo xo tšmela kxošī dinema
tša diphōō, zōlō le matlalwana a
dibatana tša matlalo a ka dirang
ltheto xoba xo lairwa xo ya ~~le~~ lesolo
mo ditšabing tšē dulang dipel e xo
tšoma ke melamu le ka dimpya,
mašoboro xa tšome ka manumma lešoboro
" le sware lerumo xa a sešu a boila xo aila

xo nthši mathēbo a kxosi a a
 dirilweng ka mathalo a dibatana
 a byalo ka a dipela le a diphekusye
 le dithšipa, mathalo a mabyalo ke
 a dibatana (diphōōfōōlō) tše di bolai
 lweng ke masōbo mo masolong a bona
 basuxi ba mathalo a mosata a
 mathebo ke batho ba eleng balata
 xoba mathopya a motse. byalo ka
 ba molemo ba thsehla ba ntšana
 bas ke basuxi ba mathalo a
 mosate a mathebo le basuxi ba
 dithethō tša basadi ba mosate
 le baxotsi ba mollo sebesong
 sa kxosi.

Madiro wa mathoro mo metseng,
 ke xo ēla kxosi lesolo le dibatana
 tša mathalo a xo direla kxosi mathebo
 le a xo thšepiša mathebo le xo mo ela
 lesolo la xo mo nyakela nama ya

thōofolo e a ka e ratang le xo mo
 ēla kxoryeng le mafateng. le xo romwa
 xo xo mo sa mohlaba mo namobus eo xo

ronqwa xo thiba dipata tša malwetš
 ka dipheko tšo mohlépong masoboro
 xa a ke a e ya ba nnoši ba ya
 kamela le mathumša le xo ronqwa
 kua le kua mo kxoši a ka ratang
 ba ikhutiša mathumšang ba bolotsšeng
 xona xo thibela kxoši ba tla ikhutiša
 ba khutšišwa ke xo bolle xona ba
 tšwa lineng le bosoboro ba
 trenā xo bo xoxana.

ke kxarebe xoba tethumša ba ka
 ima ba imišwa ke lešoboro
 xa ba lefiwe; lešoboro ba xa le
 xodile xa le seke molato korong
 le banna. Xape xa le ore mollo
 xa tle le banna. le mosadi xe
 a ka senywa ke lešoboro a ima
 xa a sekwe lešoboro xa le sekwe
 kxoboro e šala fella mosading
 xoba kxarebenz ya xore a imišitšwe
 ke lešoboro a xobovile a tswetšwe
 ngwana le lešoboro

X'ape lesolo le lengwe ke la
 Matsiwa peu: ke xore xe batho
 ba swanetša tšwa peu ba ya thoma
 xo lema. Lona le direxa ka mehla
 ka ngwaxa o mong le o mong ka kxwed
 ya Phato (October) le lona le tšwa
 ka taalo ya kxosi. X'ape lesolo le
 xa le ngake phoofolō tše nthō e
 nyakexa feela phalana e ba reng
 ke Mmamoxabeng. Ke xore phalana
 e tswetšweng xe moxaba o thoma xo
 hloxa ka mafelō a kxwedi ya
 Phupu (September) ka xore xa ele
 diphalo ka bonthō kamoka ditawala
 ka kxwedi ya Lewedi (November)
 xomame xo be le diphalo tše ding
 tše di yeng di tšwale ka yona
 kxwedi ya Phato. Xomme kamela
 xe peu e tšwa xo swanetšo iwa
 lesolong la phalana ya Mmamoxabeng
 xore meswang ya yona le madi a
 yona a tle a hlakangwe le mahlapo
 ...

824

ba sišun ba thoma xo lema
 lesolo le le byalo la xo tsoma
 thalana le tšwa ka tallo ya kxosi
 mo lesolong a xa xo ye lešoboro
 xa xo ye lesoxana le le sešung la
 nyala mosadi kape xa xo ye monna
 xa e sale ~~in~~olōxadi e mofia a
 sa tšwa xo hūwēlwa ke mosadi
 koba motho wa monna xe a sa
 tšwa xo phattha mohu matsatsing
 a kxanssi koba koba monna go
 mosadi wa xaxwe a sa tšwanz
 xo senya mpa kxanssi (xo solotša)
 kape le monna ye a hileng a
 kobatswa ke madi a basadi a mpa
 ya xo ima koba madi le kxwedi
 xa a ye lesolong la matswa beu
 koba la xo go tsoma phoōfōlō
 ya pula, ke xone: ye e e reng
 xa pula e khudile khudu letsatsi le
 diša khudu wa xo senya mabele le v
 dihyalo tšhele masemong. ngaka ye xo nesa
 Pula e welle xone e a nyaketa xo

hlokanangwa le dihlare. Lona
 lesolo le le byalo le tšwa ka talle
 ya kxosi, le bitšwa Solō la
 Matšwa-pen. Mo lesolong le xo
 kxethiwa banna ka mephathe e
 e tsebyang xore e sale mephathe
 ya banna tšwa ka tšwa ba ba
 kxonang xo betšā inolamu le
 lesumu le xo kxanyela. Lona
 lesolo la Matšwa-pen le a laletšwa
 ka piitšō, kxosi e bitšā piitšō
 ya sethōaba a ba tsebišē xore ka
 letšatšē la xore-xore e tloha lesole
 la xo tšwa pen sold la xo ya
 Phalaneng komme lesolo le tla
 tšwela thoko ya bokete. Komme
 mo lesolong le xo ya mephathe e
 meka-meka 3 xora 4-5. Ke
 Makēte le Makēte "ect."
 Komme lesolo le ba tloha mo
 ba tlo ya ba kxobakana feisxwa
 xore-xore! Xo letelana xona!

Ka xona e tlare ^{K34/79} ka lona letsatši
 leo le beilweng xo ba la lesolo
 motho wa ba mosate (mohlanka)
 o tla tsoxa e sale bošexo a
 tšea Phalafala a namela thaba
 a e letša a fele a tlaba mokhoši
 are: Banna lesolong! Makete,
 e makete, e makete! — a fele
 a bitša are: Maxahlano ke
 bokete! Ka lona lebaka leo xa
 mohlanka a letša Phalafala,
 Mokhomana wa mosate yena
 o tla tloxa a leba fao xo boletšeng
 xone, lesolo le tla thoma xo
 kxobokana xona, xe a fihla
 xona o tla xitša mollo a
 tšuma mokubexa. Mokubexa
 ke mollo o xoditšweng moxo
 ana xwa bešwa matlare
 a matala a mohiari xone xo
 thunye mui o mang le mang
 a tlang xo o bona a yaxone

xone a tle a tsebe xone ba lesolo
 ba khobokane mola! Xe bonthai
 bya banna bo fihlile, xone mabedi
 wa lesolo elexo mokhomana wa
 moxate o tla laola dir a are!
 masoxana lebaka banna ke
 ba sekxato xona ka thoko e
 le ye masoxana a tla thalamo
 banna tia ba ba mo moraxo
 xwa sepelwa phoofoolo e tšame
 e bolaiwa ka molamu ka
 lerumu mpya e fela e neelwa
 e swara phoofoolo. Ka lona
 lebaka leo xe lesolo le thoma
 xo tloxa yena mokhomana
 yola o tla tš'abesetša kua
 jelle mo a akantšexo xone
 ba lesolo ba ka kopana xona
 ne a fihla le xona o thoma
 mokubēxa xone mang le mang
 a tsebe xone re ya xo kopana
 kua xe ba fihla xona ba tla
 kopana xone ba bone xone a

Phōōfōōlō e e nyakexaxo a e bonwe
 e bolailwe. xa xo hwetšwa xone e
 bolailwe xona lesolo le a laolwa
 xo ya xae; xe ba fihla xa ba
 xarōxela mo mosate ba tšena
 ka moxobō ba nwele yona Phōōfōōlō
 e nyakexang e sešša ya huiwa
 xe ba tšena bakxalabyi ba ba
 tiela dikati fasadi ba hlakela le
 xo khaha mekxolokwane ya lethaba.
 xe ba fihlile mosate mokxomana
 a ya-kxosing xo mo hlamulela
 tša madira wa lesolo le xe Phōōfōōlō
 e nyakexaxo e bonwe e bolailwe
 ele ye, xona kxosi ka noosi
 a tla tšwa a tšwela xo ba lesolo
 a ba leboxa le xo ba xita. xona
 ba lesolo ba fiwa dijo, Maxōbe ka
 dinamama le mabyalwa. xe ba
 ija dijo mokxomana o tla tša
 yona Phōōfōōlō xo e tšwang xo
 bolailwa a e isa kxosing xo mo
 neza yona. le Phōōfōōlō tše tšeding

tše di bolaitweng lesolong jone e be
 nama tše xa ja xa kxosi. le mattalo
 a dibatana tše ba di bolaitweng
 byalo ka Phukubye ihsipa e tše
 byalo! Xe ba le xona ba rwala
 tše bona dinamama tše ba ipoladisa
 mo lesolong ba ja xal malapeng
 a bona. Ka xobane mo lesolong
 xa xo iletswe motso xo ka ipoladisa
 thōōfōōlō e a e ratang xo ya xo
 ja nama ye yona lapeng la
 xaxwe xa e se mattalo a dibatana
 ona le a kxosi a thoxelwa mo
 mošate. Xa ele thōōfōōlō e a
 e nyakexang (kxana) yona e
 tswiwa (aniwa) ke ngaka
 ya mošate ja pula a na le
 kxosi feela xona ngaka e tla
 tšea tradi le meswang ya jona
 a e hlakanya le dihiare xona
 tše a si tšalang ya hlakanywa
 le mohlapō. Xa e hlakantšwe
 xua bitšwa masoboro le xatumasā

ba tla ba xa mohlape mo dipitšeng
 tš'a ona ba ya temong xo ya xasa
 basitsana ba mathumasa ba tla xo
 xa ka meetana ya bona e
 menyane masoboro a tla xoxa
 ka manaka a dikxomo. xe
 ba tšo bowa xo xasa, xo
 hlabya mohlopi wa xo bitša
 basadi xo ya Bothakxong (Mooteng)
 ke xone thšemong ya mosate ba
 ya xo hlwe ba e lema e le basadi
 ba selete seo sa pušo ya kxosi
 e o. xe ba feditše xopamang
 le mang a ^{ga} kantšemong ya
 xaxwe xo lema pen e tšwele.
 xe mo lesolong ba xo ya thaleng
 xo ka hwetswa xo le motho yo
 a tswapileng xo ya xoba yo a
 sešung romela pero ya se se
 mo šitišang xo ya lesolong!
 motho yo oyaloga a lefišwa a ka
 efa ka Phokō tše 3 xoba kxapatšez.

Lesolo le leng kape le le tšwang
 ka taalo ya Kxosi ke la Phišo ya
 letsatsi. E re xa pula e ka
 khula hudu le tsatsi la fisa hudu
 la be la thoma xo thšuma le xo
 vmeletša dibyalo tšohle mo temong
 xona Kxosi o bolela le ngaka
 ya pula ore. Bona ke tla hvelwa
 ke setšaba ka bakala phišo
 le komelētšō a xo nyakwe Pula.
 Xona ngaka e tla laola dipheko
 tša yona ya nyaka ka tsōna
 tsebō ya Phōōfōlō e e ka
 nyakwana xore madi a yona
 le mošwang wa yona o hlakanywe
 le mohlape xala dipheko tša
 gona ngaka di tla mmatsa se
 se nyakexaxo. Ke mehuta e 3
 meraro jela ya diphōōfōlō e
 xo atiša e yeng e nyakexe, ke
 Hlōlō le Kome le Kxaka. Tsōna
 xa di bolawe ka molamu xala lerumu
 xaba xo swarwa ka mpa. Phōōfōlō

tšē di tšwelwa lesolo byalo ka
 masolo kamoka, eupya ele ka
 tailo ya kxosi. mo masolong a
 Phōōfōōfōō tšē xa xo khaolwe
 motho xe xo ka nyakexa Rome
 xoba kxaka xo ya banna bohle
 le masoxana ohle le masōboro
 ohle ~~ma xel xo sala feela~~
 batsōfadi, le difofu, le dixole,
 eupya banna bohle ba selete ba
 na le thewanelo ya xo ya, ya a
 ka tšwafang a tšepya o a lešwa
 ke kxosi. molaodi mo lesolong le
 ke mokromana xoba kxosana,
 batho ba yang lesolong la Rome
 xoba kxaka xa ba ye le dimpya
 ba ya feela le melamu. ka melamu
 ba ka na ba ipolalla phōōfōōfōō tšē
 di ratang ke bona xo ja nama
 xoba dibata tšā matlalo a kxosi
 eupya xa ele e balailweng - xo xo
 e tšona e tšepo le tšwileng ka baka
 e tšona xa e balawe ka melamu xoba.

xo hlakya ka lerumu: yona e
 swarwa ka seatta e sa phela e
 be e iswe xae e sa phela, mmolai
 wa yona ke ngaka. yona xe e
 bonwe e a lelehiswa e be e lape
 xo fihla xe ba ka e swara ka
 diatta xomme ~~xumwa~~ xae ba
 e rwele xo fihla xe ba e bea pele
 xa kxosi xomme kxosi a bitša
 ngaka a mo neya yona, yena
 a e dirisa ka mo a tsebang a
 bile a e bolaya a hlakanya
 madi le meswang ~~le~~ mohlaping
 kona xo bitšwa masoboro le
 mathumasa xo yo xasa mohlape
 ma temong kona xe ba yo xasa
 mohlape temong xa ba ye le
 manna ope xoba mosadi, ba
 ya ba nnoši ele masoboro
 le mathumasa feela. Ka
 monna wa ngaka a ka ne xo
 nyake xa hloš! kona mo lesong
 la hloš xo xa batho bohle ba motse

xo ya banna le basadi, Masoxana
 le m~~the~~pa, Masoboro le mathumaša
 xa xo bitwe mpya yona Hlobo
 xa e tiwe ka molama e swama
 ka seatlha e sa phela, le yona
 e iswa mosate kxosing. Kxaka
 kome le yona Hlobo xe ba tšena
 mo mosate ka e xoxoša ka moko
 le ka kosa ya Pula base:
 Mmaxabexabe re nyaka pula
 moxatša mahlaka. Xona re ba
 fihile mosate Hlobo kamtata
 le tšhoxonana e newa kxosi
 kome kxosi e bitšangaka
 xo mo nea yona le xone a e
 hlabe a hlakanye boya bya
 yona le madi le mešwang a
 di hlakanye le dihlase ka mo
 a tšhanga a tšele mo mhlakanyeng
 xone Masoboro le mathumaša
 ka fihile a xoxoša Pula temong
 Nama sa P~~o~~o~~o~~o~~o~~ ya Matswa-tu
 (Khalana)

le ya Kome le Kxaka le Holo xa e
 apeilwe xa e lewe ke ba bapswa
 e lewa feela ke bakxalaby - Kxalabye
 le bakxekolo - Kxekolo ba ba sablung
 ba belexa (batwala) xape e lewa
 le ke bana ba Dixatlane.

Ngaka le yona xa e sale motho
 yo mafsa xa a ije le kxosi xa
 e sale yo mafsa xa a iji xo
 a ita xa ije ke batho ba bapswa
 ba ba sa belexang (twalang)

Ka ntle le masolo a kxosi batho
 feela ba motse ba ka na ba ya
 lesolong ka bo bong mang le
 mong a e ya xo ipolaela nama
 ya phoofoolo e a e ratang a dunang
 nama ya yona xoba thalo la yona
 Feela xa xo kxonere xo ka ya ke
 ntle le tsebo le tumellelo ya kxosi
 Xo ka re e mong wa kxosana ya kxoo
 xoba ya matsana a ntho seloba e
 sa molati xone kxosi! Re be re kxopelo

xo kake ra ya lesolong la dipheofodo
 xona kxosi o tla amoxela seloba a
 ba dumelile xo ya. Seloba e ka
 noba meeta e 4 xoba 5 ya
 mabyalwa xoba Phōōkō xoba
 Hxapa. mohlomong monna a
 ka kxopela xo dira lesolo ka
 bakala xo rata xoba xo duma
 nama ya Phōōfōōlo e ngwe
 xoba ka bakala matlalo a Phōōfōōlo
 tse dingwe. Feela xe ba buile
 lesolong ba na le tshwanelo ya
 xo isa sebese sa Phōōfōōlo
 kua mošate kxosing sebese
 e ka ba setso sa Phudufudu
 xoba Phuthi le matlalo la sebese
 ihāpa xoba tshubye. Modiro
 wa lesolo ke wa letsatši le tse.
 Mašaboro ona xe a e ya lesolo xa
 a kxopelle mošate ba no ya ka
 nako e le e e ba e ratang ka
 ke bona xo bitwa xore ba a itluta
 lesolo xape ba itluta xo betsa molamu xo
 itluta ka xo lebanza.

Feela le bona xe ba tšo ~~le~~
 lesolo ba swanetšo isa sebero
 ka mehla mo lapeng la mosate
 Phala, xoba Phudufudu xoba Letlaba
 xoba Phuthi matlalo a dibatana
 ena ke madina wa tlemexo xo
 bona xone ka tsamelle Kxosi matlalo
 a dibatana xo dira matlalo
 Batho ba yang lesolong la Kxosi
 xa ba alafime ba no ya feela.
 Ka ntle xa Kalafa le xa e ka ba
 rhušo ya moriana a mong.
 Xape molao wa Kxosi ke xone
 lesolo la boithatelo le seke la
 ba xona la dirwa lebakeng la
 lehlabula xo tle le yena Kxosi
 xa a nthše lesolo lehlabula. xa
 e se xa ele ka Kxapeletšo ya se
 senigwe by alo ka Komelölö
 masolo kamoka a swanetšo ba lebakeng
 la marexa. ka xone lehlabula dibata
 le diphepholö ka bontši di a amusa
 dina ~~le~~ le bana ding di a duša.

Dinonyana tšé dikholo tšé di teng di
 theiwa ke Kxaka, kwale ya lehaha
 Kwale ya maparaxane, Mošwelašwele
 Setlatlabyê. Dinonyana tšé di be di
 theiwa ka sefu mo sefung bo jeletšā
 ka mabêlê thōrō xaba lehea le xa e
 kaba ka diboko tšé kholo tšé byalo ka
 thethe. Xape di be di reiwa le ka molaba
 wa motšea-ka-koto. Molaba wa motšea-
 ka-koto. Ka ona ba di reya mo mabêleng
 ya xe di e ya nokeng xo rwa le ya xe di
 sa tšā foloxa meheaneng ya manabala xo
 ye sêla. Xape di be di reiwa le ka
 melaba ya Mexobotlwane ya xe swara
 ka molala mo moabeng xo jeletšwa
 ka mabele a lehea. Melaba ya
 Mexobotlwane e epelwa mo diboweng
 tšā mo mašemong mo xo beng xo folelwa
 mabêlê melaba e e tlimelelwa khateng
 tšā dikobeledi tšā epelwa mo tikoloxong
 ya sebowa xwa reiwa melaba ya
 Mexobotlwane. Dinonyana tšé di ratšwa
 xaxolo mo nameng nama ya tšona e bose byele

kaya kxoro. mafopa a tšona xa a na
 mohola mo mothong a hlubiwa a lahlwe
 Dinonyana tše di tšenyane tše di
 reiwang ka bolepa ke Leeba Thara
 Panyane Phô-rôhlô Sebota lešêê Sexwaraxa
 ra Leeba-rupi thekwane Hubêla, Lehodi
 lebatšw le tšwiokoko Hloxohlase Marakone,
 Makxârônyane Thapane Matkobêlê, Phapa
 dikwata Hlaxahlaxane leubauba Thšilwane
 Dinonyana tše di reiwang ka bolepa mo
 dinokenq le di dibeng fa eleng manong a
 tšona meetse: xape tše ding di reiwang
 mo maeng a tšona mo dihlangeng tše di
 beelang mac xo tšona. Xo nyakxwa
 lehlakwana le le meetse xo lona xo
 tatelwa bolepa ka bosesenyane xo
 dirwa ditatô (dithekxo) di bewa mo
 manong a dinonyana (meetseing) mo
 nokenq xoba di dibeng. Xona xe e
 kxwathisa lehlakwana le le meetse le
 le nang le bolepa le tatetšiweng bolepa
 xona le tše tšanya nonyana le tatetšô
 dipheko xona e sitwê xo fopa xo bibia xo

morei a e kwetsa a e bolaya xova
 sešeba le ka difu dinonyana tše di
 a reuwa mo difung ~~ke~~ xo jeletswa ka
 diboko le mabille. Xape ka ntle le
 xo di reya ka bolepa le sefu. dinonyana
 tše, di be di lalilwa ka seswai mo
 mesaseng xe ~~ditwa~~ le xa di e ya
 maselō ~~le~~ mantšibua.

Dinonyana tše dikxolo tše di beng di
 sa bolaiwe ke Mankutukutu, le
Moxōtē le Hlame. Dinonyana tše bare
 di hlomola naxa meetšwa ka xore
 di bolaya dinova.

Dinonyana tše nyane tše di sa bolaiwe
 ka bakala xa se leu. Mangopeng
 Sepēkwa Malekame Malalakōkwane
~~mediō~~ wane beribiši Kxaribišane
 Nang le akabosane Mokxowe Kxōxōpō.

Dinonyana tše ding be tše di ruilwa
 Ke batho ka bakala nama le botse lapeng Kxoxo
 Ledula-meetsing Kalakune le Lehiki
 le mal a tšona a lewa ke a bose

Dinonyana tše kxalo tše di sa
 bolaiweng tše byalo ka bo yona
 Hlane Mexole Mankutukutu. xemotha
 a be a ka borwa a di bolaiile
 motha yo byalo a be a hexwa mosate
 a lepišwe ke kxot ka xobane
 nonyana tše di be di hlomphewa
 ka xore di hlomola naxa meetlwa
 xi byalo ka nonyana xa e ka tswetša
 e axile sehloxa mo mathuding a
 ngwaka byale ka Peolane le tšingbing
 ne. xa e tšwerywe xa e seryetšwe
 sehloxa xa e bolaiwe bare nonyana
 e byalo ke lehumo. ke xore e hlolila
 lapa lehumo la diruiwa xoba la
 batho. Tše dingwe dinonyana tše
 di tšing di sa bolaiwe ke Lexama
 yona e holana ka xo ja dihxofa e di
 tumula mo diruiweng. le Moleta-šaka
 ke nonyana e phelang masakeng a
 di ruiwa e bitšwa Phoko ya
 lešaka. e ngwe ke tšetlo e holana
 ka xo tšitšoa batho Dinosi

Mphšē ke e nngwe ya nonyana tšē kwalo
 yona e be e ratexa ka bakala mafafa
 a yona le ka nama le mal a yona
 Ka mafafa a yona xo dirwa hukutwane
 ya xo rwalwa xe xo binwa dikosā
 tšā lethabo le xe xo hlakelwa monyanong
 le xa xo tšobya moxoba ya Phenyō
 Tlabanong. Mafafa a mang a yona
 a be a dirwe bothšepi mo dipanong
 le xo rwalwa hlong xe xo binwa
 kosā tšā lethabo ba rwala meteka
 ke xone: mafafa a maxolo a mphšē
 le difoka. di dirwa ka ona
 mafafa a mphšē. Difoka tšā
 lethabo le byall ka monyanong wa
 lenyalo xoba moxoba wa Phenyō
 tlabanong. Yona mphšē e be e
 dirwe lesolo ka tallo ya kxosi
 lesolo la yona e be e eba la Masoxana
 ka xe ele nonyana ya lebelō xo be xo
 ratexa masoxana. Ka xe ele bona ba
 botwang lebelong lesolo la mphšē le
 be le dirwa xo bedi mo rzwaxeng ka tallo.

Kxosi. Batsumi ha be ha ilelwa xo
 bolaya dimphšē. mphšē xa e bolalwe
 nama ya yona e be e apellwa masone
 mo kxorong ya mošate e lewa ke bona
 feela le banna-tiya.

Hlapi

E dula meetšong ke selo se sebang
 se sa tsongwe se sa bolawe xefe
 e sa leweng e be e no rata feela
 ke batho ba dingaka mo xo yona ba
 nyaka makhura a yona xo alafa
 malwetšhi byale ke malwetšhi a bo
 sehuba se sekolo (T.P.) le lekhako
 la baana. Ke bona byale ele
 xona batho ba tsebang xe hlapi
 ele nama ka xo feela le xo bona
 batho ba basweu xe ba eja.
 barei ba yona ba e reya ka
 malokwa a xo loxwa ka dinti
 le xo e hlaba ka matsolo.

Dinosa

Ke dipkedi tše ding tše di bitswang
 dinaxabi. Mo xo tsomeng ba tsumi
 ba be ba di boifa kudu, ba boifela
 dimpya tšu bona le xo ipoifela ka
 nozi. Ka xona mo xo tsomeng xa
 masele ba ba re xe ba tsoma
 ba hlokomela kudu xone ba se lomē
 ke tšona xe motsumi a e bona o be
 a leka xo e bolaya le xone xe a ka
 bona a kxonne xo e bolaya a sa
 tiwa mo xae xo ya tsoma a be a
 xoma a boela xae a re: ke bone
 mofēfa xe a e bolayile le xona o
 be a a re: ke bolayile mofēfa xole
 mofsiisi ka xona xo tsoma xo
 senyexile le xe a ka re a sa ya xo
 tsoma a bona noxa e mo putla
 pele o be a xoma a re: ke putlilwe
 ke mofēfa pele. Dinosa tše di
 beng di boifela xaxole ke: Mokōpa
 ona xa o lomile matho hloko bya ona
 xa bo kxonere xo alapirwa enoba ka



(BOEK 5)

p. 121-128.

bet 824

824 mahlatsi feela re motho yo ¹²¹
 lumilwe ~~re~~ ke noxa ya mokopa re a ka
 re re ba leka xo mo alafa ka xo
 mo hlatsiša ka xo mo noša dihlare tša
 xo hlatsiša le xo mo khabela mahloko
 a noxa a fole Noxa e ngwe le e ngwe
 re e bolaiwe xo ntlhōwa bohloko
 bya yona (Sabahloko) bo bewe thokō
 lone bo omelēle xa bo omeletšē bo
 a tšēwa bo thšelwa moxexeng (sebebenj
 ka moraxo re re bo šitišwe ele uole
 bo a lotšwa ke sehlarē sa xo alafa
 batho re ba lumilwe ke noxa. Xaxolo
 sabahloko sa noxa ya mokopa le
 sona se nyakexaxo kudu ka xoba
 ke noxa e e fetang noxa tšē ding
 ka mpholo o bofall. Ka xona re
 motho a lumilwe ke noxa a alafya
 ka bohloko bya noxa le xo nošwa
 hlare tša xo hlatsišwa. Motho yo
 a lumile xo ke noxa re a sa tšō
 longwa o iletsšwa xo nwa metsi
 le re a ka swarwa ke lenyora. Re
 a nyimimi xaxo a nošwa moto xo
 (maxe u) le xa ele byalwa

Ser 824

Noxa e nqwê ke Peetla yona batho¹²²
 ba be ba leka kudu ka didlare tsa bona
 xo lwa le mpholo wa yona ka xo hlatsisa
 le xo hlabela xaxolo batsipi ke dingaka
 xa noxa e lumile motho kamela xo
 kxanyelelwa xo nyaka nyaka e tle
 le Dibe'ta tsâ xaxwe tsâ mahlolo
 x dinoxa

824

K34179

Noxa e nqwê ke Marabê yona ke
 noxa e bonutho xa e na dintwa le
 xo hlaxanela xo loma. Cuyya xe e xo loma
 xa e alafene ka byako. Xape mpholo wa
 yona xa o kxanyelele xo isa motho
 lehung ka byako sa yona batho be
 ba humlwenq ke yona e atisa xoba
 Dixôle xoba xe e lumile motho leoto o
 tla ripexa leoto leo xa ele letsoxo xoba
 seatta le xona xo a ripexa le yone
 dingaka di na le hlale bya xo alafa
 le xone mo Noxa (Marabe) o lomilexo xone
 ba dine xape ntho e kxolo e mphosa
 ene mola ele ntho ba thome xo e alafa
 ka bafsa. Mpya yona e tsaba kudu
 bohloko bya Noxa xa xompya e e xeng e
 lumile ke noxa che le che e khele! E a hwa

Ser 824

Hlwane

824

K34/79 123

Ke noxa e kxolo e bonutho ka
 kudu e hwetswa mo dithabeng le
 melapong le masokeng a dithokxwa
 sa yona e sorofatsa ka xo swara
 dimpya le dihuswane e di meetse
 Dingaka di rata kudu Mae a yona
 le makhura a yona le Bohloko (sabohloko)
 sa yona le letlalo la yona xo dira
 meriana. xe e bolailwe. xo e boleya
 ke modiro o mothata xe e nyaka
 bonthsi bya banna ba baxali. ba
 zwene matsolo le marumu le dilepe

Lejafela

Ke noxa e nwe e nexo le mpholo o
 matla byalo ka nyekopa xe e loma
 motho o hwa ka bonakio-nakio.
 yona e dula mo dithabeng tse xo
 dulang dipela e phela ka xo metsa
 dipela le dipelana le yona xe xo ke
 bonwa e bolailwe Dingaka di rata
 kudu, sabohloko le makhura a yona
 xo dira meriana ya xo alafa
 masiwetse

824 Lehlo di

K 34/79

124

Ke noxa e ngwe e tala (Green)
 e swanang le matlakala a ditlare e
 dula mo mehlareng e mexolo e phela
 ka xofa mafotwana le mal a dunonyana
 le yona ke noxa e soro ya mpholo e
 boxale e supya xa e byalo ka mokopa
 mpholo wa yona o byalo ka wo peitla
 Dingaka di kxona xo alafa motho go
 a lomeleng ke yona a phele di mo
 alafa ka xo mo hatsisa le xo mo
 hlabela mahiko a tse ding tse di
 e fetang ka boxale bya mpholo. le
 yona sa bahlako sa yona se a ryakexa

Mosinini

Ke noxanyana e e sa hlokoeng
 e e senang boxale le ntwa ya xo ka
 loma motho xopa xo senya se seng
 e byalo ka noxanyana e bitšwang
Lexwere Tšona di no boifexa
 feela ka xe xo tsebya xore ke dinoxa
 feela Mokopa Peitla Marabe Lehlo di
Hlware wejapela ke dinoxa tse elang
 manaba a mexolo a boifexang

Ser 824

824

Nosi

K34/79 125

Nosi ke mohuta wa nthēi e nrya
 yona e fapana le nthēi ka mekhoa
 Xoba nthēi ke selo sa xo rata
 dithšila le mo xo nkxaxo bobē
 xomme nosi ke selwana sa xo
 rata hoise le bothakxa e tše bose
 byale ka meetsi a nowaxo ke lutho
 le mo batho ba bexo ba eja tše bose
 tša mo flodi byale ka maxapu le
 dintso e yona e monēla bose
 bya dilewa tšeo e tšea mehloziya
 bose bya tšona. Xape e bonwa le
 mo matsōbeng a dihloakhe e e
 tšea bose le monkō wa matsōba
 e tšela bose bya matsōba a
 byalo ka Xoppane, matsōba a
 dithotse tša maxapu dipadi
 marotse le mo meduleng ya
 mabell hoto le mo mohareng o
 mong le o mong a nang le letšoba
 o tla hwetsā nosi mo xo ōna e
 tšea bose bya mo letšōbeng. E
 tšea e isa mo e be tšeng memapōa
 xona xona (Bana ba tona)

824 nosi e atš'a xo beela Mopapō a
 fona mo Diolong tše bupilweng (126)
 mohlwá xoba mo Phaxong tša kutu
 tša mehlare e byalo ka morula Mohopi
 Mmotš'a e e meng mehlare e mexoco e
 nang e kutu tše kxolo xape e beela
 e mo maribeng a matlapa a mawa
 le mo xae e xone xo ka beela mo
 e ka hwetšeng batho ba beile meita
 e metala ka mo mafuri xoba ka
 dipitšeng (Denkxong) tše taia tše
 sa heweng di dirēla xona nosi e
 beela ka mo xotšona. Dinosi mo
 di kxobokanexo di bitšwa Mothšiši
 Kxoš'i ya tšona e bitšwa Mampokē
 Mamapo a nosi a na e diripa
 tše tharo (mekuta e 3)

Ke mamapo a Todi (bose)

Ke mamapo a Manabana (nososi)

Ke Mamapo a Mathšitō (dijo tša bana le nosi)

Mo bathong nosi e ratexa kudu

ka xa e le sejo se se bose e na e

bose vjo boxolo. Xona e batho ba ba
 tšopeng ba itšupile xo ba batsumi
 (amphak' ba nosi) bang ba e makeda xota

ba bang ba e nyakela thekišo xo¹²⁷
ba e natang xo e ja. Theko ya yona
xa e tletše moeta o lekanang xo ka
rwalwa ke mosadi re a e ya nokeng xo
xa meetai theki ke Pudi xa ele
meeta e 2 ke nku xoba pudi tše
pedi mekeng ya bo leho e rekwa
ke ka tšete le ka mabele
moeta o rekwa ka 10/ xoba dioto
tše 2 tša mabele

Batsumi (banyaki) ba yona re ba
e tsona mo sokeng ba sepela ba
hwaile tšebē ya xo thaešā molodi
wa pitsō ya nonyana e e bitšwang
Thsetlo. yona ke nonyana e e ratang
dinosi (mamapo) e nate kudu xo ja
mana a nosi ila xona re e bone
dinosi si tšona seolong sa thaxo
xoba ixivon? e tla četsā molodi
wa yona wa xo hlabamokhoš wa
bo ka bona motšo xore a de a rafe
nosi e re a feditšō rafe a e fe
mamapo mabedi e xa ele četi ka

Set 824.

824 K34/79

Ka xe nosi e loma batho ba^{128*}
 bantšhi ba e thšaba xo e rafa ka
 bakala bohloko bya yona xe e loma
 noni xa e lome ka molomo xona ka
 meeno e loma ka moselana xona
 le motlwana mo maraxong a yona
 o e lomang ka ona o bitšwa
 lebōla. mo leboeng le la yona xo
 na le mphōlo wa bohloko bya nosi
 xa e heabile motšo ka lona o kwa
 bohloko a ruruxelwe. Cupya xona
 le ba bang batho ba e reng le xe e
 ka ba loma ba sa ruruxelweng ba
 va thšabeng bohloko bya nosi
 wa o ba bitšwa Dikxōō xō bakale
 ba nosi. Noši e ratwa ke batho
 bohle xo e ja. xa e e motho wa
 mosadi ya e leng moima yena xu e
 je nosi cupya mo dlang a velerang
 a da e ja. xo mosadi wa moima
 xo ja nosi xo yena xo a ile
 Bang batho ba baratang xo rua nosi ba
 sitše bana le bohale bya xo kxona xo swara
 lxxōzi ya tšona mo mothšithšing ka nokede
 moiteng xone dinosi ka bentšhi di tše di e
 itele di ruexe mo xal. ebe oā xaxwe

ENDS 824